RESPONSA CLARISSIMORVM IVR: CONSVLTORVM

D. M. Antonij Peregrini Equitis, D. M. Antonij Othelij, & D. Ioachini Scayni

Ex Primarijs Gymnasij Patauini in iure professoribus

REDDITA

Pro Decretis Serenissimi Principis Veneti.

De non alienandis bonis immobilibus in personas Ecclesiasticas.

De non erigendis de nouo Monasterijs, Cœtibus, & Reductibus virorum, & mulierum, & de non ædificandis de nouo Ecclesijs absque licentia Serenissimi Principis.

De iudicandis, & puniendis Clericis pro criminibus grauibus, & atrocibus.

Cum subscriptione Sacri Collegij Clarissimorum Iur: Consult. Magnificæ Ciuitatis Paduæ.

VENETIS, M D C V I.

Apud Euangelistam Deuchinum.

SVPERIORVM PERMISSV.

Gli Eccellentissimi Signori Capi dell'Eccelso Conseglio di Dieci infrascritti hauuta fede dalli Signori Reformatori dello Studio di Padoua, per relatione ad essi fatta dalli Reuerendi Theologi à ciò deputati, & dal Circ. Secr. del Senato Giacomo Vicco, con giuramento, che nelli consulti intitolati Responsa Clariss. Iurisconsultorum D. Marci Antonij Peregrini Equitis, D. Marci Antonij Othelij, & D. Ioachini Scayni ex primarijs Gymnasij Patiuini in iure professoribus reddita pro Decretis Serenissimi Principis Veneti, de non alienandis bonis immobilibus in personas Ecclesiasticas, de non eligendis, de nouo Monasterijs cętibus, & reductibus virorum, & mulierum, & de non ædificandis, de nouo Ecclesijs absq; licentia Sereniss. Principis, de iudicandis, & puniendis Clericis pro criminibus grauibus, & atrocibus, cum subscriptione Sacri Collegij Clarissimorum Iurisconsultorum Magnificæ Ciuitatis Padue, da essi Theologi, & Secret. veduti, & ben considerato, non si troua alcuna cosa contraria alla Santa fede Cattolica, Principi, ò buoni costumi, & esser degni di Stampa, concedono licenza, che possano essere stampati in questa Città.

Dat. die 22. Septembris 1606.

D. Lorenzo Loredan.
D. Zuane Pasqualigo.
D. Girolamo de Priuli. } Capi dell'Eccelso Conseglio di X.

Illustrissimi Consilij X. Secretarius
Ioannes Baptista Padauinus.

Regist. nell'off. con: la Biast. à car. 159 sotto
Gio: Franc. Pinardo Secret.

RESPONSVM
M. ANTONII PEREGRINI
PATAVINI I. C. EQVITIS, ET CONSVLTORIS IN IVRE
SERENISS. REIPVBLICAE VENETAE,
ET IN GYMNASIO PATAVINO PRIMARII Iuris Canonici Interpretis

REDDITVM

Pro Decretis eiusdem Serenissimæ Reipublicæ.

De non alienandis bonis immobilibus per subditos laicos in personas Ecclesiasticas absque Principis licentia.

De non ædificandis Ecclesijs, aut Monasterijs eodem Principe inconsulto.

Et demum pro facultate iudicandi, & puniendi clericos pro delictis grauibus, & atrocibus.

ERENISSIMVS Princeps Venetus legitimus Dominus videns intra statum suum Ecclesias, & personas Ecclesiasticas admodum ditatas, & in dies facultates Ecclesiarum augeri, confluentibus in Ecclesiis ipsis prædijs vrbanis, & rusticis tàm pro iure pleni dominij directi, & vtilis donatis, oblatis, relictis, vel etiam emptis, aut aliter acquisitis per Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, cum maximo detrimento status, & principatus sui, respectu Iurisdictionalium; & publicas functiones pro publi-

cis necessitatibus deteriores fieri. Quia Ecclesiastici pro rebus, & bonis Ecclesiasticis per suos Canones prætendunt immunitatem à potestate seculari, difficilesque reddunt se à publicis contributionibus; & præterea cum maximo Laicorum subditorum suorum detrimento bona immobilia transire in Ecclesias. Quia semel in Ecclesias translata, libere ad ius Laicorum remeare non possunt; interdicta per Canones ipsos alienandi potestate, nisi cum euidenti Ecclesiarum vtilitate, seruatis pluribus solemnitatibus, & Consulto prius Rom. Pontif. ad tex. in c. sine exceptione 12. q. 2. & toto tit. de reb. eccles. non alien. in Decretal. in 6. & in clem. Ideo commotus Princeps ipse; cupiens consulere publicæ vtilitati tùm respectu Principatus, tùm etiam respectu Laicorum subditorum suorum; honor namque, & Principum gloria est diuites habere subiectos; Cum suo Excellentissimo Senatu perpetuo decreto diffuso in toto statu suo Serenissimo constituit. Ne quis Laicus vendere, donare, aut quoquo modo sub aliquo prætextu, aut colore alienare possit, absque licentia ipsius Principis, prædia aliqua, aut iura aliqua immobilia in Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, ac nec etiam ex testamento relinquere vltra biennium; & si perpetuo relicta sint, elapso biennio, vendantur Laicis, & pretium eorum inuestiatur ad commodum Ecclesiarum, & vt in Senatusconsulto.

Dubitatur nunc de validitate huius decreti. Nam Sum. Pont. modernus Paulus V. intendit inualidum esse, & nulliter statutum, quia sit contra libertatem Ecclesiasticam; Principemque ipsum statuentem, & Rempublicam Venetam incidisse ipso iure, & facto in Censuras Ecclesiasticas auctoritate Honorij III. Comminatas, & indictas aduersus Principes, Respublicas, & Communitates statuentes contra, & aduersus Ecclesiasticam libertatem, qui intra duos menses moniti de

Capitu-

Capitularibus ſuis aboleri non fecerint, vt in Decretal. Honorij. Nouerit, & Grauem. de ſenten. excommun. Qua de cauſa monitorium transmiſit ad Sereniſſimum ipſum Principem directum, & ad Rempublicam.

Super quo puncto mihi pro munere meo diſcutere incumbit pro defenſione, & validitate iam dicti Decreti. Antequam autem ad diſcuſſionem accedam præmitto illud, quod eſt ſatis notum.

Duas eſſe poteſtates, per quas vniuerſus regitur mundus: Pontificalem, & Regalem. c. duo ſunt 96. diſtin. c. ſolitæ de maior. & obed. Quas ſanè poteſtates pro regimine totius orbis Deus in terris conſtituit. Quarum poteſtatum officia Chriſtus mediator Dei, & hominum actibus ſuis proprijs diſtinxit, & diſcreuit; vt ſcilicet Pontificalis præeſſet in diuinis in ijs, quæ ad ſalutem animarum pro bono æterno pertinent, & in diſponendis in Eccleſia Dei. Regalis autem, & ſecularis poteſtas in terrenis præeſſet pro bono publico politico. Et diſcretio ordinata fuit, vt Regalis non præſideret, nec ſe immiſceret in ſpiritualibus; Pontificalis è contra non ſibi arriperet temporalia, nec in negocijs ſecularibus ſe implicaret; Sicuti SS. Patres Nicolaus Papa Joannes Papa definierunt in c. cum ad verum, & in cap. ſi Imperator 96. diſtinct. & Nicolaus Papa Primus in cap quoniam 10. diſtinct. relati à Gratiano in dictis Decretis.

Ex qua poteſtatum diſtinctione euincitur poteſtatem Clauium traditam à Chriſto Deo Petro, & Petri ſucceſſoribus in eius Cathedra, de qua Matth. cap. 15. & Ioan. cap. vlt. referri ad ſpiritualia, non ad temporalia, quorum poteſtas tributa erat Regali poteſtati; ſicuti ex Diuo Bernardo colligitur ad Eugen. PP. in lib. de conſiderat. in illis verbis. In criminibus, & in peccatis poteſtas veſtra, non in poſſeſſionibus: propter

illa

illa siquidem accepistis claues Regni Cælorum : Habent inferiora hæc terrena Iudices suos , Reges , & Principes Terræ . Hæc ille . plenius autem Cardinalis Turrecrem. de Ecclesia lib. ij. cap. 113. in 2. proposit. & ex auctoribus nostris Bald. in l. ij. num. 23. C. de seruit. vbi post Innoc. not. quòd Papa habet potestatis plenitudinem in spiritualibus , non in temporalibus . Alciat. in l. placet colum. 1. C. de sacrosan. eccles. Quamobrem Alex. III. & Innoc. III. Sum. Pont. professi sunt superioritatem non habere in temporalibus non subditis temporaliter Apostol. Sedi . vbi legitur in c. nouit. de iudic. in c. per venerabilem , & in c. causamque , qui fil. sint legit. & in c. si duobus §. 1. de appellat. in spiritualibus autem totus mundus est territorium Papæ Abb. in c. vergentis de Hæreti. vnde ex his infertur Principem Venetum legitimè imperantem teste, vltra alios, Diuo Thoma lib. 4. de Regim. Princip. neminem in temporalibus recognoscere in toto suo statu superiorem , nec etiam Papam , plenaque libertate in his gaudere , & hæc nota sunt .

Capiendo itaque punctum propositum , videretur decretum non valere ex pluribus .

Primo , quia iure Canonum non licet Laicis constituere super Ecclesiis , & Ecclesiasticis personis , etiam in eorum fauorem , eis præcipiendo , aut interdicendo , & hoc ex defectu potestatis ; Quia ex statutis Cãnonicis exemptæ sunt à potestate seculari : & statuta super his facta iure Canonum ea ratione improbantur cap. bene quidem 96. distinct. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de Constitut. c. ij. de iudic. & c. cum nulli de reb. eccles. non alien. ergo multo minus in odium , & præiudicium Ecclesiasticorum .

Augetur argumentum ; nam statutum Laicorum generale , quod non sit priuilegiatum contra ius commune , quamuis rationabile , non afficit Ecclesias , & personas Ecclesiasticas in ea-

rum damnum d.cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. Abb.in 1.not. & num.25.Felin. num.95.& 96.Dec.num.73.ergo nec speciale præiudiciale Ecclesiis, quasi videatur magis constitutum in odium Clericorum.

Secundo, statuta Laicorum ordinata contra libertatem Ecclesiasticam iure Canonum declarata sunt nulla, & nullius roboris, pœna indicta contra statutarios d.cap. nouerit, d.c.grauem. contra autem libertatem Ecclesiasticam dicunt Ecclesiastici esse illa, quæ auferunt priuilegia iure communi concessa. Doctor.ibi. Cyn.Bart.Bal.Sal.Fulgos.& alij in Auth.Cassa.C. de sacrosan.eccles. At Ecclesiis concessum fuit ab Imperat.Constantino Magno, vt Laici ex testamento liberè relinquere possint Ecclesiis l.1.C.de sacrosan.eccles.

Item contra libertatem Ecclesiasticam videntur statuta, quæ auferunt Clericis beneficia iuris communis: resistere namque videntur libertati, quæ est naturalis facultas faciendi, quod alijs facere licet l.libertas, ff.de sta.hom. sic sane arguunt Bald. Sal.Fulg.& Paul.in d.Auth.Cassa.Alex.cons.211.nu.7.in 1. Anton.Butr. Imol.& alij relati à Felin.in d.c.Ecclesia Sanctæ Mariæ sub num.73.Socin.cons.241.colum.3.Ruin.95.nu.5. lib.1.Abb.cons.8.num.3.

At vnicuique liberè licet emere l. dudum, C. de contrahen. emptio.& nemo inuitus vendere cogitur l.inuitum, C.eodem, & in Ecclesiis legitur in l.fin.C.de sacrosan.eccles.

Amplius Doctores dicunt statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, etiam quod non directè, sed indirectè sit supra personas Ecclesiasticas, & aduersus eorum libertatem per tex. in c.eos de immun. eccles. in 6. Cardin. Zabarel. in cap.perpendimus cor.5.columna 2. de senten. excommun. Petr. Anchar. cons.12.& seq.& cons.155. Alexan.120.lib.2.Felin. in cap. quæ in Ecclesiarum, num. 7. Dec. num. 4. de constitutio.

Ias.

Jas.in l.quominus,ff.de flumin.num.152.Gram.decis.106.

Tertio, opinionem hanc pro Ecclesia contra statutum firmarunt plerique auctores.Barto.in l.filiusfamilias, §.Diui.ff.de leg.1.num.11.Alexan.num.12.Ruin.num.92.Card.Zabar. in d.cap.perpendimus cor.5.colum.3. Ripa sub tit.de legib. respon.2.num.5.& nonnulli alij ex antiquioribus, & modernioribus.

Contra autem pro statuto Laico tenuerunt alij grauissimi auctores, Jacob.Butrig.in d.Auth.Cassa.Ricar.Salic.in l.1.C.eo. Signorol.de Homod.in consil.21.quos retulerunt, & sicuti sunt Andr.Barbat.ex professo in cõs.30.lib.4.Ias.in d.§.Diui in 2.lect.num.92.vbi hanc veriorem dicit; quam etiam probauit Bal. vbique numquam varius in cap.clerici de iudic. vbi reassumit, & sequitur consil.Signorol.super statuto Mediolani, & in c.quæ in Ecclesiarum de constitut.num.8.vbi precisè loquitur de statuto prohibente alienare res immobiles Ecclesiis, & idem Bal.apud Anchar.cons.11.secuti sunt ex modern. Bart.Romul.in d.§.Diui,num.195.Cephal.cons.53.nu.40. quorum sententiam pro iure Principatus, & pro publica subditorum vtilitate secutus est, & receptam dixit in partibus Germaniæ Andr.Gail.lib.2.obseruat.32.num.5.& præcisè, vbi statutum probibet Laicos alienare bona immobilia in Ecclesias, addito, sine licentia Principis Laici, de iure valeat, post longam disputationem firmauit Alber.de Rosat.in 2.par.statut.q.2.in fine, quia huiusmodi statutum sit correlatiuum ad Canonem prohibentem bona immobilia Ecclesiastica alienari in Laicos, in consulto Rom.Pontifice.ad tex.in c.hoc consultissimo de reb.eccl.non alienan.in 6.cuius determinatio decidit speciem subiectam.

Et quamuis aliqui ex præallegatis auctoribus concedant, valere quidem statutum, vbi generaliter probibet immobilia alienari

alienari in non ſubditum, etiam ad excluſionem Eccleſiaſticorum; ſecus autem ſi nominatim inhibeat alienari in perſonas Eccleſiaſticas, quia ſuper his deficiat poteſtas Laica. Inanis tamen eſt diſtinctio hæc; quia ſi ex defectu poteſtatis non valeret ſtatutum ſpeciale, non etiam ſtatutum generale ex eodem defectu afficeret Eccleſiaſticos, Abb. per illum tex. in d.c. Eccleſia Sanctæ Mariæ in 1. not. & ſub num. 25. Felin. num. 95. & 96. Dec. ſub nu. 73. in ſtampa antiqua, vbi ſic præciſè arguit. Ad hæc tex. in c. 1. de iureiur. lib. 6. vbi iuramentum generaliter præſtitum de ſeruandis ſtatutis non trahitur ad ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam.

Fundamenta autem pro validitate Decreti, de quo agitur ſunt hæc.

Primo Principes ſeculi, Deo auctore, poteſtatem habent leges condendi pro bono ſtatus ſui regimine; ergo afficere poſſunt perſonas, & res Regni, ſtatuſque ſui. Primum probatur per tex. cum gloſ. in c. ſi Imperator 96. diſtinct. ibi. Habet Imperator priuilegia ſuæ poteſtatis, quæ in adminiſtrandis legibus publicis diuinitus conſecutus fuit, & cap. quæſitum 24. q. 3. vbi meminerint à Deo poteſtates has conceſſas eſſe: conſequens verò deducitur ex ſuprema poteſtate, quam Reges, & ſupremi Principes terræ habent ſupra perſonas, & res ſubditorum ſuorum, de qua Regum lib. 1. cap. 8. ibi. Hoc erit ius Regis, qui imperaturus eſt vobis; Filios veſtros tollet, & ponet in Curribus ſuis, &c. Agros quoque veſtros, & vineas, & oliueta optima tollet, & dabit ſeruis ſuis, ſed & ſegetes veſtras, & vinearum redditus addecimabit. & quæ ibi ſequuntur. Et de iure ſcripto, vt rebus ſubditorum ſtatus ſui poſſit Princeps leges præſcribere deciſum legitur in l. venditor, §. ſi conſtat, ff. com. præd. & ibi not. & in l. & an in totum, C. de ædif. priu. Bar. in l. 1. C. de ſum. Trin. nu. 27.

Secundo, & magis in specie, quòd Princeps, possit subditis suis ex causa interdicere, & prohibere immobilium alienationem, sunt iura aperta in l. si in emptionem, §. omnium, ff. de contr. emptio. in l. de pollicitationibus in fi. ff. de pollicitatio. notatur in d. §. Diui, & in l. si ita quis, §. ea lege, ff. de verbo. obligat.

Tertio, & propius, ex pacto conuenire possunt priuati pro suo priuato interesse, ne bona alienentur in Ecclesias l. fina. C. de pact. int. empt. & in emphiteoticis glos. & Doct. omnes in l. fina. C. de iure emph. glos. & Canonistæ in c. posuit de locato. & in feudalibus in c. 1. de prohib. feu. alien. per Feder. vbi quòd nec pro anima relinqui, aut adiudicari possunt Ecclesiis, & locis pijs: quoniam in Ecclesias alienata numquam ad ius priuatum remearent; quia Ecclesia numquam moritur, c. si gratiosè de rescript. in 6. & Ecclesia, Canone prohibente, immobilia alienare nequit. Si itaque contrahentium pactio sic pro iure sui particularis dominij, & interesse efficere potest; ergo & Princeps vniuersalis Dominus, & paterfamilias pro iure sui vniuersalis Dominij, & interesse status sui sic constituere poterit: nam non minus, immo plus potest iussio Principis, quàm priuatorum actio, & pactio. glos. in Rubr. Cod. de Decurion. lib. 10. Bar. in l. alia, §. eleganter, ff. solu. matr. Ias. in l. non impossibile, ff. de pactis: vbi quòd potentius est ius constitutionis, quàm pact. Dec. in l. nec ex prætorio, ff. de regul. iur. & in Rubr. de Constitut. in 2. lectura, num. 11.

Quarto, Statutum, & Decretum, de quo agitur non constituit super bonis iam quæsitis, & incorporatis in Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, circa quæ versantur argumenta contraria fundata in iuribus suprallegatis d. c. bene quidem, d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ; sed ordinatum est super bonis immobilibus, quæ sunt in dominio, & possessione Laicorum, vt non

acqui-

acquirantur Ecclesiis: & in acquirendis licitum est Laico Principi sic constituere. Sic precisè Bald.d.cap.quæ in Ecclesiarum num.8. supra allegat. nimirum autem, nam inter quæsita, & quærenda multum interest, & non licet arguere à quæsitis ad quærenda: nam in istis facilius præiudicatur. Vnde etsi in quæsitis filius patri, seruus domino, Prælatus Ecclesiæ, Monachus Monasterio, debitor creditori præiudicare non valent; in quærendis tamen possunt l. seruus, C. de pact. & ibi plenè Ias. & Dec. l. fi. de acq. poss. l. qui autem in princip. ff. de his, quæ in frau. cred. l. si sponsus, §. si maritus, ff. de donatio. inter vir. cum pluribus alijs similibus adductis per Ias. & Dec. & idem Dec. cons. 624. colum. pen. Andr. Sicul. cons. 58. num. 29. lib. 2. Menoch. 73. num. 8. Quamobrem per statuta terrarum sæpè prouisum legitur, vt bona ingredientium non transeant in Monasterium, & vsu recepta sunt per Barto. & Docto. in l. fina. C. de pact. & in Regno Franciæ recepta esse asseuerarunt Boer. decis. 354. num. 8. Bened. in rep. c. Rainutius in ver. & vxorem, num. 223. Rebuf. cons. 173. num. 11. & 12. Tiraq. li Mort Saisit declar. 15. num. 9. & Paduæ apud nos seruari constat, & Ferrariæ, quæ est Ciuitas Ecclesiastica Riminal. iun. cons. 85. num. 38. & 493. num. 40. Quocirca in quærendis non considerabilis est libertas Ecclesiastica obiecta.

Quinto, Regula naturalis est, vt quod quisque iuris in alium statuerit, is eodem iure vtatur toto tit. ff. quo quisque iur. & alia dictat regula, patere legem, quam tu ipse tuleris; ex quibus decidendo arguit Innoc. III. in c. cum omnes de const. & plura ad hæc congerit Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 8. num. 5. Atquì Princeps Ecclesiasticus pro dignitate status Ecclesiastici, & pro vtilitate personarum Ecclesiasticarum constituit, ne bona immobilia Ecclesiarum alienari possint in Laicos, nisi consulto prius Rom. Pontifice, & in euidentem Eccle-

sia vtilitatem, seruatisque alijs solemnibus, de quibus in d.c.hoc consultissimo. ergo pati debet è contra, vt Princeps Laicus pro dignitate sui status secularis, & pro publica suorum subditorum vtilitate, constituere potuerit, ne bona immobilia Laica per Laicos subditos eo incõsulto, & irrequisito alienentur in Ecclesias, vt par vtriusque status ratio sit, simile est; nam eadem parilitatis ratione fatentur auctores valere statutum, quòd idem ius reddatur Clericis litigantibus in foro seculari, quod redderetur Laicis litigantibus in foro Ecclesiastico, nec Ecclesiasticos habere causam iustam conquærendi de statuto hoc. Abb.d.c.Ecclesia Sanctæ Mariæ sub num.24.Dec. sub nu.35. qua ratione decretum hoc contentiosum valere determinauit Alber. supra relatus.

Sexto, finis huius statuti, & Decreti est publica vtilitas tàm Principatus, quàm subditorum: Principatus namque interest plura habere bona subiecta suæ iurisdictioni triplici respectu. Primo quia consequenter habet plures gentes sibi subiectas; personæ namque sequuntur bona: Personarum autem subditarum multitudo principale est Principis interesse ad l.1. ff:sol.mat.ibi publicè interest Ciuitates hominibus ingenuis repleri. Secundo respectu publicarum functionum, & grauedinum; quæ quidem sunt, & in quibus consistunt nerui, & fundamenta Reipubl.quas sane Princeps Laicus promptè, & facilè exiget, & consequetur à Laicis subditis, possessoribus bonorum pro publicis Principatus necessitatibus, & indigentijs occurrentibus vtroque belli, & pacis tempore: Ecclesiastici namque contendunt, & profitentur se immunes à contributionibus istis pro bonis suis, per Canones in cap. non minus. in c.si aduersus de immun. Eccles. & in c. quamquam de censibus in 6. Tertio Principis plurimum interest habere diuites subiectos, §.1.in Auth.vt Iud.sine quo suffrag.quò magis potẽter,

&

& honorabiliter, & in pace, & in bello Principi seruire possint. Subditorum vero Laicorum per maximè interest; quia bonis immobilibus apud eos residentibus ditiores fiunt, & consequenter digniores, & conspicui. Quoniam absque diuitijs sordescunt familiarum dignitates ad l. quisquis, C. ad leg. iul. Maiest. Praeualere ergo debet publica status publici, & subditorum vtilitas fauori Ecclesiasticarum personarum. Quandoquidem in omnibus publica vtilitas praeualeat l. vtilitas, C. de primipi. lib. 12. Auth. res quae, C. com. de legat. l. 1. §. fina. C. de cad. toll. vbi quòd praeualet subditorum publica vtilitas Fiscali rationi; ergo & Ecclesiarum ad l. fin. C. de Sacrosan. eccles. ad haec optimus tex. in l. de pupillo, §. si quis riuos, ff. de op. no. nunc. vnde colligitur, quòd nulla legum sanctio publicae vtilitati praeponderat.

Septimo, Humanarum rerum ea est conditio, vt varientur variato tempore l. precia rerum, ff. ad leg. falcid. nimirum ergo mutatis moribus, statuta quoque mutantur humana; praesertim autem cum euidens necessitas, aut publica vtilitas id exposuit: inquit tex. in c. non debet de consang. & affini. habetur in c. mutationes 7. q. 1. quòd enim medicamenta morbis, hoc exhibent iura negocijs. Quamobrem priuilegium etiam Ecclesiis ab initio iustè, & honestè concessum, si tempore succedente efficiatur praeiudiciale, & nimis damnosum moderari, restringi, & reuocari iustè potest: tex. in c. dilecti. & in c. sugestum de decim. vbi glos. not. quòd priuilegia pro diuersitate rerum, & temporum sunt varianda per tex. in c. quia sancta, §. verum 63. distinct. praesertim autem cum incipiunt esse damnosa publicae vtilitati l. fina. C. si con. ius. l. nec damnosa, C. de precib. Impera. offer. Quocirca cum Ecclesiae temporibus nostris sint admodum ditatae, praesertim autem sub Serenissimo Venetorum Dominio; & nisi remoueatur facultas, & occasio

acqui-

acquirendi, & incorporandi bona immobilia in Ecclesias, confluent vel ferè omnia, vel absque dubio maior eorum pars in personas Ecclesiasticas ad perpetuum damnum, & praiudicium tàm Principatus pro iure publico status sui, quàm etiam Laicorum subditorum; vnde euidens necessitas, & publica vtilitas expoposcit, vt prouideretur, prout factum fuit. Ergo rectè sic constitutum, prouisumque fuisse concludendum est: prout etiam hac eadem ratione fertur Sum. Pontif. prouidisse in fauorem hominum Laicorum Terræ Laureti.

Vltimo, eiusmodi statutum non aduersari Decretis in lege vetere, & Euangelica satis patens est. Ergo non improbandum.

Ex his autem sic propositis contraria argumenta sublata esse satis constat, vt pro Decreti validitate sit concludendum. Non enim directum est in personas Ecclesiasticas, sed ad Laicos dominos, & possessores bonorum immobilium, ne illa alienent. Vnde principaliter ordinatur in Laicos contrahentes, & disponentes, quibus Princeps absque dubio imperare potuit, & interdicere, ne alienent d. l. de pollicitationibus d. l. si in emptionem, §. omnium: nec consideratur, quòd consequutiuè referatur ad personas Ecclesiasticas, ne possint acquirere, quia illud venit in consequentiam actus fieri à Laico per legem prohibiti. Sic eleganter post Petr. Anch. Ruin. cons. 39. sub nu. 16. lib. 1. Cephal. cons. 13. num. 40. Rimin. iun. cons. 15. num. 78. ad hæc optima Regula in l. si quis nec causam, ff. si cert. peta. Et quod not. per Bar. in l. qui exceptionem, ff. de conditio. indeb. & quòd tradidit Bald. in l. quod fauore in 7. opp. C. de legib. vbi quod non consideratur odium, quod venit in necessariam consequentiam fauoris concessi per tex. in l. cum ex oratione, §. fin ff. de excus. tut. vnde soluta sit prima obiectio.

Nec obstat non valere statutum Laicorum contra libertatem

Eccle-

Ecclesiasticam d.c.nouerit : quia libertas Ecclesiastica principaliter consideratur in spiritualibus seiunctis à potestate Regali Laica d.c.cum ad verum d.c.si Imperator 96.dinstin.non autem quoad temporalia, de quibus nunc agitur. Et licet secundum Canones bona Ecclesiastica sint declarata immunia à potestate Laica d.c.bene quidẽ. d.c.Ecclesia Sanctæ Mariæ.d.c.quæ in Ecclesiarum de constit. & cap. cum Laicis de reb. ecclesi. non alienan.d.c.non minus, & cap.si aduersus, cum aliјs; ea iura Canonica procedunt in bonis quæsitis, & incorporatis in Ecclesiis, nisi boni publici necessitas aliud fieri suadeat. Nunc autem agitur de bonis merè Laicis vt non acquirantur. Diuersa autem, ac dissimilis est ratio à quæsitis ad quærenda, vt latius supra dictum fuit, & in terminis aduertit Bal. d.c.quæ in Ecclesiarum, num.8.

Nec quidquam obstat tex.in c.eos de immun.Eccles.nam illius decretalis positio speciem omninò diuersam proponit, ex qua in odium Ecclesiasticorum malo ingenio statutum illud factum deprehenditur. Vnde ex diuersis non fit illatio l.Papinianus exuli, ff.de minor.& alia ratio iuris, & facti ius reformat l.interpositas, C.de transa. & præterea multifariam ad illum tex. respondet Andr.Sicul.d.cons.30.lib.4.

Nec etiam resistit, Decretum illud tollere libertatem testandi in Ecclesias, & in personas Ecclesiasticas, ac ideo contra priuilegium in l.1.& fi.C.de sacrosan.eccles.Nam non tollit, sed modificat, & restringit : quod fieri posse in iure multis exemplis declaratur. Primo in materia legis Falcidiæ ad tex. in l.1. in princip. iuncto §. ad municipium, ff.ad leg.Falcid. Secundo in Auth. si qua mulier, C.de sacrosan.eccles. Tertio in emphyteoticis, & feudalibus; quæ prohibentur etiam ex testamento alienari in personas Ecclesiasticas vti potentes, & priuilegiatas nimis. glos. & Doct. in d.l.fina. C.de iure emph.

&

& in d.c.1.de probi.feu.alien.per Feder. Item legitima filiorum minuit legata, & relicta ad pias causas. Bar. in l.Papinianus §.si Imperator,ff.de inoff.testamen.per illum tex.cum concord. adductis à Rolan.cons.85.colum.pen.lib.1.

Decretum namque istud permittit testari ad pias causas de omnibus bonis mobilibus, auro, argento, pecunia, ac de omnibus mouentibus. Immobilia restringit per biennium; elapso autem biennio, vendantur, pretium eorum inuestiendo alibi, aut intra statum cum Principis licentia: ita vt etiam post biennium non affatim, & omninò incapaces faciat personas Ecclesiasticas, sed etiam cum temperamento licentiæ Principis. non ergo inualidum. Simile est in matrimonijs; nam licet plena libertate gaudere debeant c.gemma de sponsalib.l.titia, ff.de verb.obl.constringi tamen possunt, vt contrahantur cum personis certi loci, & non alijs ad l.cum ita, ff.de cond. & demon. Et hæc satis quoad primum punctum de non alienandis bonis immobilibus sine Principis licentia.

Rursus idem Serenissimus Venetus Princeps, & Senatus constituit, ne quis in statu suo absque sui licentia construat, aut construere de nouo faciat Monastria, Ecclesias, Hospitalia, & alios reductus Religiosorum, vel Secularium. Summus Pontifex arguit Decretum, & constitutum istud, quia sit contra libertatem Ecclesiasticam, ac ideo eius causa monuit Principem ipsum, & Rempublicam. Vnde & de hoc quæritur.

Dubiam rem hanc faciunt plura. Nam materia hæc ædificandarum Ecclesiarum videtur esse Ecclesiastica. Ergo pertinens ad Pontificalem auctoritatem. Nempè quæ disponenda sunt in Ecclesia Dei ad ius Pontificium pertinent, in quibus Seculari potestati se immiscere fas non est d. cap. si Imperator 96.dist.& d.c.bene quidem, & c.2. de iudic. Item instituere,

appro-

approbare, & reprobare religiones ad ius Pontificatus pertinet c.fi.de relig.domi.c.10.eod.tit.in 6.

Rursus Collegia, & congregationes Religiosorum, & Monasteriorum à Constant. M. Imperat. fuerunt approbata l.1. C.de sacros. eccles. ergo non licet Collegia hæc Principi Seculari improbare, quia est contra priuilegium religiosis concessum d.cap.nouerit.

Et præterea Constant. ipse Imper. concessit Christianis, vt possint emere prædia, & Ecclesias construere. cap. futuram 11.quæst.3.ergo.

Interius tamen considerato negocio, & principali fine, qui mouit Principem, & Senatum ad sic constituendum, aliter dicendum est. Non enim est credendum, nec credi potest Principem Venetum inter alios religiosos religiosissimum; apud quē in sua Metropoli, & in toto suo Serenissimo Statu diuinus floret cultus maxima cum veneratione, Ecclesiæ ferè innumerabiles, sumptuosissimæ, cum splendidissimis apparatu, & suppellectili visuntur, Monasteria tàm virorum, quàm mulierum copiosissima, ac frequentissima; sic constituisse ad diminutionem Cultus diuini, & in his libertatis Ecclesiæ: absit inquam: sed pro bono regimine sui status. Nam & apud Romanos mundi Dominos, & apud omnes Principes terræ Collegia, Congregationes, & Cætus hominum sponte sua collectorum legibus leguntur improbata l.collegia §.in summa, ff.de colleg.illicit.Bar.ibi, & in l.fina.colum.1.ff.eod. Innoc. & Abb.nu.5. in c.dilecta de excess. prælat.

Et hoc pro bono regimine statuum. Nam nulla Capitalior pestis in Republica esse potest, quàm vt homines simul pro suo libito inter se conuenire possint; Siquidem mala multa in Regno, & in prouincijs committi, & exoriri possent ad perturbationem status, & Reipublicæ, vt inquit Ascon. in Corne-

liana, & Traian. in Epistola ad Plinium consultantem, an Nicomediæ deberet instituere Collegium fabrorum. Nimirum pluribus legibus à Romanis Principibus latis collegia pro finè boni publici fuerunt tùm reiecta, tùm dissoluta, vti legitur apud Dionis. Allicarnas. lib. 4. & de Iulio Cæsare meminit Sueton. cap. 42. & de Augusto in eius vita cap. 32. Tiber. Decian. in criminal. lib. 2. c. 20. num. 3.

Quare tametsi legibus Romanis Collegia religionis causa permitterentur d. l. 1. §. 1. ff. de colleg. illicit. Castigatè tamen, ne quid contra Senatusconsultum. Namque, vt prudenter aduertit Vulpian. in l. 2. ff. de extraordin. crim. sub prætextu religionis, & voti soluendi causa Cœtus illicitos conuenire posse facile est. Simile legitur in Sacris Literis lib. 1. Macabæor. cap. 14. prope finem, vbi ex Constituto Magni Ducis Simeonis non licebat, eo inscio, conuocare conuentum virorum: multò minus ergo de nouo instituere.

Quocirca prudens putari debet Constitutio hæc Principis nostri: siquidem ad Reges, Præsides, & prouinciarum Rectores spectet inquirere, & decernere, an Collegia sint licita, vel illicita, tex. in d. l. 1. in princ. vbi Bar. notauit, quòd Collegia sunt sub Principibus secularibus; addiscit Inno. in d. c. cum dilecta. vbi sub num. 3. inquit, quòd Collegia religionis causa pro bono, non ad malum auctoritate Senatusconsultus permissa sunt.

Non ergo improbandus est Princeps, ad quem tutela status sui pertinet, si videre velit qua cum auctoritate Monasteria, Hospitalia, Reductus, seu Cœtus virorum, aut mulierum de nouo instituere, & construere quis velit, & intendat; hæc enim inquirere non repugnat libertati Ecclesiasticæ. Nam Princeps ipse religiòsissimus, cognita Pontificia concessione, & illius Religionis approbatione, ita vt de moribus non sit suspi-

candum,

candum, prouidere curabit, & permittet illis loca opportuna, prout passim in toto suo statu in Ciuitatibus, & oppidis muratis, & non muratis, villis, planiciebus, & montibus hæc erecta, & fundata in magno numero videntur: est enim Princeps vniuersalis paterfamilias, & gubernator populorum suorum. Unde sicuti non deceret viros religiosos ingredi domum priuati absque licentia, & consensu patrisfamilias in ea domo, & si ingrederetur, iustè eijci posset. Igitur & pari modo sub prætextu religionis non debet, inscio Principe generali, patrefamilias totius status, licere hominibus prouinciam, aut Ciuitatem ingredi, & ibi constituere Sedes, & Monasteria. Nonne tota die factitatum videmus, quòd Principes noscere volunt, & habere nota nomina, & cognomina ingredientium Ciuitatem? Quare dicamus pro resolutione obiectorum, quòd Serenissimus Princeps Venetus per suum Constitutum non intendit ponere manus in approbationibus Religionum, & hoc modo se immiscere in spiritualibus, sed vbique videre, qua cum auctoritate velint isti fundare Religionem in statu suo: vnde cessant obiecta.

Quòd verò attinet ad partem illam Decreti de non ædificandis Ecclesiis de nouo, absque ipsius Principis licentia. Equidem non habuit Princeps sensum, nec cogitauit templorum ædificationes inhibere, prout quandoque factitatum legitur à quibusdam Principibus religioni Christianæ malè affectis. Nam hæc de Principe isto religiosissimo minimè suspicanda sunt; & comprobat multitudo templorum, & ædificiorum in toto statu suo. Sed sic constituit cautè: Habet enim Princeps Venetus plures Ciuitates, Terras, Fortilitias, & oppida munita; ideoque prospicere sibi incumbit, ne moles alicuius Ecclesiæ cum Campanili turrito ædificetur in loco aliquo incommodo fortilitiæ, vel etiam damnoso, aut in limitrophis sui

Imperij ; nam hostibus receptaculum præbere possent.

Addo, quod, sicut paterfamilias non cogitur alienare fundum suum pro Ecclesia ædificanda, nec in locum alienum, inuito domino, licet Ecclesiam ædificare, & locum ipsum religiosum facere l.1. §.si vsumfructum, & §.locum, & l.2.ff.de religiosis, & l.fina.C.de pact.int.empt.& de iur. Canon.decisum est non licere ædificare Ecclesiam in aliena parochia cap.1.& 2.de oper.no. nunc. Sic & Princeps vniuersalis Dominus, & paterfamilias pati non cogitur, nec cogi debet, vt, eo inuito, construantur Ecclesiæ, & Monasteria in loco suspecto, & præiudiciali statui suo. Et negocium ipsum piè, & bono animo, non amarè considerando, constat Decretum hoc non esse contra libertatem Ecclesiasticam, & religionis cultum. Absit inquam, quòd hæc fuerit intentio Principis. Quare nec Decretum istud subiacere regulæ c.nouerit de sent.excommun.

Tertia succedit discussio: Nam idem Sereniß. Princeps Venetus per tempora immemorialia consueuit cognoscere, iudicare, & corporaliter condemnare Clericos, & Religiosos etiam in Sacris Constitutos, & etiam in dignitate pro criminibus grauioribus, & atrocibus ; de qua re haud dubitandum est ; Nam est satis nota. Nunc autem idem Sum.Pontifex Paulus V. quæstionem contra mouit, quia id sit aduersus libertatem Ecclesiasticam, ac ideo hæc non licere Principi Veneto domino temporali. Proinde requirit ne procedat aduersus duos Clericos in carceribus coniectos, impetitos de grauibus, & atrocibus delictis, Canonicum vnum, Abbatem alterum, sed eos remittat foro Ecclesiastico, vt in suo Monitorio sub pœnis, & Censuris Canonicis. De qua re quæritur.

Fundamentum Summ.Pontif. & Curiæ Ecclesiasticæ in suo Monitorio principaliter stat, quòd Clerici exempti sunt à potestàte seculari cap. Clerici de iudic. cap. si quis contra Clericum,

& c.si diligenti de for.comp. cum alijs antiquioribus Canonibus Conciliaribus, & Summorum Pontificum relatis à Gratiano 11.quæst.1.Caij, Marcelli, Alexandri I. Gelasij, Pelagij, & aliorum, & Simachi Papæ d.c.bene quidem, & exemptionem hanc manare dicitur in Monitorio à iure diuino, sicuti in specie asseruit Bonifac. VIII. in c.quamquam de censib.in 6. & inde notarunt glos. Petr. Anchar. & Cæteri Canon. & ad hoc videtur tex.in c.nimis de iureiur. desumpto ex Concil.Latera. sub Innoc.III. cap.43. in illis verbis. Nimis de iure diuino quidam Laici detrahere præsumunt, dum Clericos nihil temporale ab eis detinentes ad præstandum sibi fidelitatis iuramentum compellunt. & inde Abb.notauit Clericorum exemptionem iuris diuini esse. Secuti sunt sententiam hanc Doctores Canonistæ, glos.in d.c.si Imperator. Innoc.Hostien.Abb.& Felin.in c.2.de maior.& obed.glos.in c.tributum 24.q.3.Didac.in practic.cap.31.Decian.plures referens in criminal.lib.4.c.9.nu.1. & vltra Canonistas plures quoque Theologi. At ideo præsupposita exemptione iuris diuini, videtur quod potestas Laica sit incapax iudicandi, & condemnandi Clericos in Sacris, & data incapacitate, præscriptio immemorialis non prosit, sicuti ea ratione prodesse non potest Laico, qui per tempora immemorialia exercuisset spiritualia, quorum est incapax; veluti post Ioan. Monac.& Joan.Andr.in cap.2.de priuileg. in 6. tradiderunt Card.Zabar.cons.57.& cons.88.Abb.in cap.quanto in 5.not. & in c.fina.num.15.de consuet. & in c.quòd sicut, num.6.& in cap.Sacrosancta de electione.

In quo etiam Monitorio præuidens Curia, quòd Sum.Pont. ex sua suprema potestate, quam habet in ijs, quæ sunt iurisdictionis Ecclesiasticæ, potest priuilegio concedere Principibus Laicis facultatem iudicandi, & puniendi Clericos pro huiusmodi criminibus grauibus, & atrocibus, sicuti post Archidiac.

Bal. Zabarel. Aufrer. & alios tradidit Decian. d. cap. 9. nu. 66. vbi precisè de DD. Venetis; & Hieron. Gigas de crim. læs. Maie. in tit. quis de crimine, num. 20. replicatur in Monitorio, quòd Princeps Venetus non sit vsus priuilegijs respectu loci, criminum, & personarum, prout in priuilegijs, scilicet intra Ciuitatem Venetiarum dominantem, sed etiam extra, & in eorum vsu excesserit, ac ideo per abusum ceciderit à iure priuilegiorum, prout cadit priuilegiatus quilibet, qui priuilegio abutitur ad l. eos & l. seq. C. de Acquæduc. lib. 11. q. 3. & cap. tuarum de priuileg. Ruin. cons. 28. nu. 5. lib. 1. Crau. cons. 21. nu. 3.

Sed tamen his non obstantibus Princeps ipse triplici respectu defenditur. Primo enim si Curia Rom. admittit Diplomata illa Syxti IIII. Innocentij VIII. & Pauli III. memorata in Monitorio ex vi assistentiæ iussæ auctoritate Pontificia de persona Reuerendi D. Vicarij Patriarchalis in examinibus Clericorum pro dictis criminibus, præsupponere, & inferre, quòd Princeps habeat facultatem cognoscendi de his criminibus, & pro his puniendi Clericos ex concessione Pontificia; Equidem allegando Principem cecidisse ratione abusus, super hoc necessaria est cognitio; nam non sufficit dicere, nisi probetur ad glos. in Rubr. ff. si quadr. paup. fec. dic. nec releuat allegare quòd Princeps vsus sit hac licentia etiam pro criminibus extra Ciuitatem Venetiarum commissis: nam Syxtus IIII. per aliud breue suum extendit facultatem ab ipso concessam pro Ciuitate Venetiarum ad totum Dominium Reipublicæ, & præterea concessio Principi, & Regiæ Ciuitati facta extenditur, & seruatur in toto statu, quia non licet membra à capite discedere c. cum non liceat de præscript. & in puncto sic arguit Paul. Cast. in suo famoso cons. 164. in præsenti colum. 1. lib. 2. sequuntur posteriores Tiraq. de iur. primogen. q. 68. num. 7.

Secundo, & alia via etiam secundum iuris regulas Princeps

ceps tueri se potest. Præsupposito namque quòd ex vero priuilegio Summi Pontifices potuerint hanc potestatem iudicandi, & puniendi Clericos in Sacris concedere, & transferre in Principem ipsum Ven. prout Curia admittit, & de iure, vt dixi supra, verum est, dico, quòd licet ex solo vsu immemoriali allegante Principe se præscripsisse, dubitari posset non esse inductam legitimam præscriptionem, præsupposita incapacitate talis iuris in personam Principis Laici; attamen si vltra vsum immemorialem Princeps alleget id per priuilegium sibi à Pontificibus concessum, ex vsu ipso, & allegatione priuilegij simul iunctis probatur præsumptiuè priuilegium, & inducitur priuilegium præsumptum; Quod quidem tantam vim habet, quantum verum probatum per instrumentum: nimirum quia legum præsumptiones sunt liquidissimæ probationes, & probationem liquidam faciunt ad Jas. in l. licet Jmperator col. 2. ff. de leg. 1. vbi concordantes adducit. Antecedens autem præcisè in terminis nostris firmauit Decian. d. loco, num. 67. post Aufrer. & Alex. cons. 6. ad finem lib. 1. inquit enim, quòd ex vsu immemoriali iudicandi Clericos in grauibus allegante Principe id fecisse ex priuilegio Pontificio credatur sibi, & priuilegium præsumptiuè probetur.

Addo idem esse etiam in priuatis inferioribus à Principe, qui per tempus immemorabile exercuerit spiritualia, quæ sint iurisdictionis, non ordinis, & allegantibus id fecisse ex priuilegio Pontificio, fundatam habeant intentionem ad illud præsumendum, ob vsum illius iuris immemorialem Butr. Jmol. & Abb. in c. cum apostolica de his quæ fi. à prælat. Raph. Cum. cons. 83. Barbat. cons. 35. colum. 2. in 2. vbi de communi, Ias. cons. 156. lib. 2. Rip. in c. 2. num. 74. de iudic. Lamber. de iur. patro. lib. 1. par. 1. art. 3. 10. q. princ.

Et de Principe asserente sic facere ex priuilegio, vt ei credatur

tur Bal.in l.exemplo ad finem, C.de probat. Flamin.Parif.de resignat. lib.8.q.11.

Quibus sic propositis, obiectio, quòd exemptio Clericorum sit iuris diuini, nullum in re hac facit negocium. Nam, si verum est præsuppositum illud communiter receptum, & admissum, Summum Pontificem ex priuilegio vero transferre posse in Laicum potestatem iudicandi, & puniendi Clericos in Sacris pro certis criminibus, præsupposita etiam illa traditione, quòd exemptio Clericorum emanet à iure diuino: Ergo & ex priuilegio præsumpto idem sequitur effectus: nam præsumptum priuilegium æquipollet vero: quoniam tantum potest fictio, & iuris præsumptio in casu ficto, & præsumpto, quantum veritas in casu vero l.qui ad certum, ff.locat.l.1.in princip. C.de rei vx.act.plene notat in l.si is, qui ff.de vsucap.

Cæterum postquam incidit hic punctus de exemptione Clericorum, an sit iuris diuini, an vero iuris humani positiui, aliqua dicam. Sanè in re hac contrariæ sunt opiniones relatæ à Didac. d.c.31.à Franc.Victor.de pot. Eccles.Relect.1.q.vlt. & ab Illustrissimo Card.Bellarm.de potest.Pap.lib.1.cap.28.

Nam licet in causis Spiritualibus, & in criminibus Ecclesiasticis, veluti Hæresis, Simoniæ, Apostasiæ, & huiusmodi absolutum sit Clericos exemptos fore à potestate seculari, & subiacere potestati Ecclesiasticæ; attamen in criminibus Secularibus homicidij, furti, proditionis, & alijs videtur quòd Regiæ potestati Seculari subiaceant ex iure etiam diuino, & id deduci videtur ex tex. quem ad hoc pondero in cap. nos si incompetenter, §.item notandum 2.q.7.vbi legitur, quòd in causis Seculi Dauid Rex præerat Sacerdoti, in causis autem Dei Sacerdos præerat Regi. Nec in Scriptura vetere Legi ego locum, quòd Sacerdotes in criminibus Seculi exempti essent à Regia potestate. De iure autem diuino secundum Legem nouam Euangelicam

non

non legitur ex ore Christi exemptio hæc; immo secundum quædam loca specialia satis nota, videtur, quòd Christus, & Apostoli recognouerint potestatem Secularem in Cęsare: redditę Cęsari, &c. Matth.cap.22. & iterum Matth.cap.17. vbi Dominus noster mandauit Petro, vt pro vtroque solueret Didracma. Rursus Beat.Petr.Apost.in sua prima Epistola. cap.2.admonuit Discipulos suos, dicens, Estote subditi siue Regi tamquam pręcellenti, siue Ducibus ab eo missis, &c. & ibi indistinctè loquitur. Praterea Beat.Paul.Apost.o.in Criminali causa appellauit ad Cæsarem Act.c.25. & vlterius docebat, vt omnis anima potestatibus sublimioribus sit subdita ad Rom.cap.13.ad Titum c.3. & Sanctus Augustinus ad Romanos in c.omnis anima de censibus, vbi arguit subiectionem à præstatione tributi. Tributum autem Christus Deus Cæsari solui, & reddi mandauit. Ergo: Unde dubitabile admodum est, quòd Clericorum exemptio sit iuris diuini. Quare moderniores supra relati concordare student, vt ea exemptio non ducatur ex verbo Dei, sed ab exemplis in Sacra Scriptura, & à ratione ducta ex iure naturali, quia Clerici sunt personæ consecratæ Deo, & in sortem Domini, cui etiam exemptioni ordinatæ per constitutiones Summ. Pontificum debent Princeps Seculi consensisse. Verum, etsi sic concedamus, non tamen euademus, quod illorum exemptio non sit iuris humani. Siquidem ius humanum sit, quod procedit nedum ex constitutionibus Pontificijs, sed etiam ex Conciliaribus Decretis. tex.ad hoc in cap.non debet de consang.& affinit.& inde Abb.notauit in 3.not.quoniam, & Conciliaria Decreta sunt reuocabilia; nisi ius diuinum in latiore significatu accipiamus, vt per eundem Abb.in d.c.nimis in fine. Sed de his iam satis.

Tertia autem via Princeps sic tuetur: namque ex diuersis & inter se differentibus defensio permittitur iure scripto sic

concedente ad l.nemo prohibetur, ff. de exception. proponit itaq; Princeps Venetus à fundatione suæ Reipublicæ anno à Christo 421. circiter exercuisse potestatem hanc iudicandi Clericos in Sacris pro criminibus grauibus, & atrocibus vsque in hæc tempora, idque historicè demonstrat. Translato namque Imperio à Romanis in Græcos à Constantino Mag. Imperatore anno à Christo nato 308. circiter per leges scriptas publicas planè constat temporibus Theodosij, & Valentiniani, qui quidem in Imperio Consortes regnarunt anno 431. & Martiani imperantis anno 452. & Leonis I. Imperatoris, qui imperauit anno 458. Clericos, & Episcopos tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus causis subiectos fuisse potestati Imperatorum Magistratuum, vti planè legitur in l. si qua per calumniam, & l. cum Clericis, & in l. omnes, C. de Episc. & Cleric.

Iustinianus autē Imperator in Imperio successor anno 525. per nouellas suas leges constituit, vt Clerici in causis pecuniarijs profanis, & in spiritualibus ciuilibus, aut criminalibus haberent iudices suos Episcopos.: in causis autem criminalibus pro criminibus secularibus Judices haberent Magistratus, & Præsides Prouinciarum Laicos, vti legitur in Auth. vt Clerici apud proprios Episcopos, Transumpta per Irner. C. de Episc. & Cler. Auth. nullus, & Auth. Clericus, & continuarunt Clerici sub iugo potestatis Secularis in criminalibus, vsque ad tempora Federici Secundi 1200.

Hic enim lege publica lata nominatim soluit Clericos à suis Judicibus Secularibus, & in ciuilibus, & in criminalibus omnibus, eosque remisit ad suos ordinarios. Cuius constitutio legitur post titulos feudor. incip. Federicus in § item statuimus, transumpta ab Irner. C. de Episc. & Cleri. Auth. item statuimus. Vnde post hac Clerici per has leges Imperiales euaserunt potestatem iudicialem Imperatorum Occidentalium in crimina-

libus.

libus. Orientales autem iuxta Constitutiones Iustinianeas retinuerunt in criminalibus vsque ad exitum illius Imperij in personam Constantini Paleologi vltimi Imper. 1485. & in Regno Angliæ, dum Christi religio sub Sedis Apostolicæ auctoritate in maximo cultu esset Reges, & Regij Magistratus Seculares de delictis Clericorum cognoscebant, & culpabiles Clericos damnabant, vti legitur apud Rot. Roman. in antiq. sub Rubr. de consuet. decis. 10.

Interea autem in incursionibus Athilæ tempore Theodosij, & Valentiniani initia, & successiuis temporibus incrementa sua habuit Respubl. Ven. nullum superiorem in temporalibus recognoscens proprijs suis legibus, & moribus viuens conformibus, vt par est credere, moribus, & vsibus Imperatorum tunc imperantium cum superioritate in iudicijs supra Clericos.

Anno autem 776. secundum glos. nostram in c. venerabilem de election. Historici autem Blondus, Sabellic. & Sigon. dicunt anno 800. tempora Leonis III. Papæ Imperium Occidentale principium habuit in Carolo Magno, inter quem, & Nicephorum successum in Imperio Græco diuisæ fuerunt prouinciæ. Domini autem Veneti dimissi fuerunt in sua libertate, veluti apud eosdem legitur Blond. lib. 1. Decad. 2. fol. 8. Sabellic. rerum Venetarum lib. 2. post principium. Vnde arguitur, quòd eo tempore, sicuti Imperatores cognoscebant de causis criminalibus supra Clericos, sic quoque DD. Veneti in ciuilibus tacito suo consensu eos remisisse ad Iudices suos Ecclesiasticos, & criminalium cognitionem pro criminibus Secularibus grauibus, & atrocibus retinuisse, & continuarunt vsque in hanc diem non obstante Federici II. relaxatione, cuius edictalis constitutio non potuit DD. Venetis præiudicare liberis à iugo potestatis Imperatoriæ.

Nec quidquam obest, quòd Princeps Venetus non in omnibus

bus criminalibus iurisdictionem suam supra Clericos exercuerit, sed in atrocibus, & in grauioribus tantum, in cæteris deferendo potestati Ecclesiasticæ. Nam respondetur tres considerari species criminum, leuia, maiora, maxima & grauiora. Vnde licet per non vsum primarum duarum specierum dici possit Principem ipsum detulisse potestati Ecclesiasticæ, per vsum tamen tertiæ speciei in maximis & grauioribus retinuerit ius suum; nam de iure conceditur, vt per vsum longæuum certæ speciei iurisdictionalium acquiratur ius, & possessio in illa specie, in alijs non ad Innoc. & Canonistas in c. dilectus de Capel. Monach. Bar. in l. 1. §. si quis ff. de itin. actuque priu. Aret. in c. 1. col. vlt. de constitut. Socin. cons. 111. col. vlt. in 1. Jas. in l. 3. in fi. prin. ff. de acquir. poss. & Docto. alibi sæpe. Fortius ergo retinebitur possessio, & ius, quia facilius conceditur retentio, quàm de nouo acquisitio l. per retentionem, C. de vsur. Bal. in l. 2. in 3. not. C. de fideicom. Dec. cons. 298. col. 2.

Item ex vsu temporis immemorialis in istis grauioribus, immo etiam per vsum 40. & 50. annorum, non constito de contrario vsu, præsumitur per tempora anteriora, & retrò superiora idem continuatus vsus, si sic allegetur. Sic post Jac. Butrig. & Anton. Butr. Alex. cons. 142. nu. 5. l. 6. sequitur Natt. cons. 431. nu. 26. Grammat. decis. 64. nu. 39. Et hæc satis:

Marcus Antonius Peregrinus Iurisconf. Eques & Consultor Ser. Reip. Ven. ex Primarijs Gymnasij Patauini in iure Professoribus. Anno 1606. 30. Ianuarij.

Locus Sigilli.

RESPONSVM
M. ANTONII OTHELII I. C. VTINENSIS,

ET IN PATAVINO GYMNASIO ORDINARII in prima Sede matutina Iuris Ciuilis Interpretis.

REDDITVM

Pro Decretis Serenissimæ Reipublicæ Venetæ.

De non alienandis bonis immobilibus per subditos Laicos in personas Ecclesiasticas absque Principis licentia.

De non ædificandis Ecclesijs, aut Monasterijs eodem Principe inconsulto.

Et demum pro facultate iudicandi, & puniendi Clericos pro delictis grauibus, & atrocibus.

Adsit Dominus.

ERENISSIMAE Reipublicæ Venetæ Decreto sancitum est, ne quispiam ex eius subditis possit res immobiles absque Excellentissimi Senatus licentia personis Ecclesiasticis vendere, aut quouis modo in eas alienare, neve donationis, aut vltimæ voluntatis titulo liceat alicui bona immobilia eisdem personis Ecclesiasticis in perpetuum relinquere: sed transacto biennio, debeant bona ipsa publicè distrahi, eorumque pretium in vsum, & commodum illorum, quibus relicta sunt, conuerti. Quocirca, cum materia hæc videatur quodammodo Ecclesiastica, in dubium

reuo-

reuocatur, num tale Decretum iustum sit, tutaque conscientia ab excelso Senatu fuerit editum.

Scio has de re doctissimos viros copiosè, ac luculenter respondisse; Verùm, quia eorum opinio, quam puto verissimam, alijs quoque solidissimis nititur fundamentis, conabor ego nonnulla ex eis, quæ mihi magis vrgere videntur, fideliter, ac dilucidè explicare, & contrarijs rationibus plenè, & ex iure satisfacere.

Huic Decreto quatuor potissimum obijciuntur, quæ primo aspectu rem ipsam eminus considerantibus non facile dilui posse videntur.

Obijcitur enim in primis, Decretum hoc aduersus Ecclesiasticam libertatem editum fuisse, ideoque nullum prorsus, & inualidum censeri iuxta tex. in c. aduersus de immun. Eccles. in c. nouerit de sen. excom. & in Auth. Cassa. C. de Sacrosan. Eccles. Atque ad huiusce rei comprobationem illud potissimum deducitur, tria esse statutorum genera, quæ libertati Ecclesiasticæ aduersari dicuntur secundum Innoc. & alios in d. c. nouerit.

Primo enim ea sunt, quæ veniunt contra priuilegia spiritualia à Deo, vel Papa Ecclesiæ concessa, cuiusmodi illud est, quod Christus Ecclesiæ in persona Petri indulsit, inquiens. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in Cælis. Item quòd Decimæ, primitiæ, & oblationes sint Clericorum, & ad solos Clericos pertineant, quòdque sola Ecclesia res Ecclesiasticas administret, & cętera id genus, quæ passim super spiritualibus inueniuntur à Summis Pontificibus indulta, de quibus in c. reuertimini 16. q. 1. in cap. cum tua de Deci. & in cap. si Imperator 96. distin.

Secundo eà sunt, quæ veniunt contra priuilegia eidem Ecclesiæ ab Imperatore tributa, cuiusmodi illud est, vt quilibet possit Catholicum Collegium instituere pro libito voluntatis

suæ. Item, vt Ecclesia, vel alius pius locus in rebus sibi relictis iure hæreditario, aut legati, vel donationis, venditionis vè, habeat priuilegium, vt actiones ei competentes non præscribantur, nisi spacio quadraginta annorum, reseruato maiori priuilegio Romanæ Ecclesiæ, vt non nisi centum annorum cursu eius iura extinguantur. Item, vt in diebus Paschalibus nemo possit in carceribus detineri, nisi pro crimine enormi, vel, nisi, sit delinquere assuetus. Item, vt fugientes ad Ecclesias inde extrahi nequeant, aliaque complura, quæ passim in volumine Codicis reperiuntur l.1. & l.pen.cum auth.seq.C.de Sacrosan.Eccles.l.nemo, C.de Episco.aud.l.1. & tot.tit. C.de his qui ad Eccle.confu. l.Collegium, C.de hæred.instit. & §. presbyteros in auth.de Sanctiss.Epis.

Tertio, & vltimo ea sunt, quæ auferunt Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis ius aliquod eidem Ecclesiæ à iure communi concessum, cuiusmodi est facultas cum Laicis contrahendi, & similia faciendi, quæ iure communi, non autem ex priuilegio competunt, vt not. Ant.de Butr.in d.c.nouerit. Abb.ibi nu.2. & Deci.in cap. Ecclesiæ S. M. de consti.num.3. post Barto. in d.auth.Cassa num. pariter 3. C.de Sacrosan.Eccle. Magis enim tollitur libertas in ijs, quæ competunt iure communi, quàm in ijs, quæ iure speciali, cum potentius sit ius commune, quàm singulare l.eius militis §.militia missus ff. de milit. testa. & ideo statuta, quibus disponitur, vt Clerici non possint cum Laicis contrahere, vel ex Laicorum testamento capere, dicuntur esse contra libertatem Ecclesiæ, cum hæc iure communi omnibus cōpetant, vt inquit Barto.in d.Auth.Cassa. Feli. in d.cap.nouerit num.3. Alexan. & alij relati à Decio in d.cap. Ecclesia S.M.num.3. de constit. Necnon Ripa in l.filiusfam. §. Diui num. 81. de lega. 1. Huiusmodi autem videtur esse Decretum hoc, de quo agitur, ergo libertati Ecclesiasticæ contrarium,

trarium, & ex consequenti nullum, & inualidum iudicatur.

Obijcitur secundo loco, Decretum hoc in ea parte, qua prohibet, ne liceat Laicis in perpetuum bona immobilia Ecclesiis, aut Ecclesiasticis personis relinquere, liberam adimere testandi facultatem, quam nec Principes subditis suis auferre possunt. Nam licet solemnitates testamentorum iure ciuili sint inductæ, ipsa tamen testandi libertas hominibus iure gentium, & naturali competit l. nec enim §. Deportati ff. de milit. testa. tradit Bar. in l. interdum num. 7. de condict. indeb. Paul. Cast. in l. testandi C. de Testa. Rom. Fulg. & Ias. in l. si testamentum C. eod. Dictat enim naturalis ratio, vt cuilibet licitum sit de proprijs rebus libere disponere. Et si iure Gentium libera testandi facultas data est, ea & iure naturali competere dicitur §. singulorum. Instit. de rerum diuisi. & §. quod vero inst. de iur. nat. gent. & ciu. Immo libertatem testandi esse iuris gen. & naturalis asserunt Theoph. in §. ius autem gentium Instit. de iur. na. gen. & ci. Bar. in d. l. interdum Ias. in Rubr. ff. de acqui. hæred. Viglius in §. sed prædicta instit. de testa. num. 4. & cæteri cõmuniter, vt testatur Ias. in d. l. interdum num. 4. Corn. in d. l. si testamentum, & Coua. var. resol. lib. 3. cap. 6. num. 7.

Obijcitur tertio, in hoc Decreto de Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis specialiter actum fuisse, quo casu dispositio subsistere non potest ex defectu potestatis, etiam si Ecclesiæ fauorabilis sit c. bene quidem 96. dist. in c. vt animarum de constit. lib. 6. & l. vlt. ff. de iurisdi. omni. iud.

Princeps enim Secularis non habet potestatem in Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas c. si Imperator 96. distinct. & c. Ecclesia S. M. de constitut. Qua ratione dicebat Innoc. in c. 1. de reb. Eccles. non alien. lib. 6. solemnitatẽ introductam ab Imperatore in alienatione rei Ecclesiasticæ, de qua in auth. hoc ius porrectum C. de Sacrosan. Eccles. necessario seruandam non esse,

propte-

propterea quòd non potuit Imperator in rebus Ecclesiæ illam solemnitatem introducere. Etenim ex eiusmodi obseruantia argueretur quædam superioritas Imperij ad Ecclesiam, & Imperator diceretur falcem ponere in alienam messem contra tex. in c. Venerabilem de elect. & in d. c. bene quidem 96. dist.

Quòd si lex Ciuilis de personis, & reb. Ecclesiasticis specialiter disponens, nullibi seruatur, etiam si Ecclesiæ fauorabilis sit, quantò minus seruari poterit præiudicialis, cum hæc etiam si generalis sit non extendatur ad Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, nisi à Papa fuerit expressim approbata c. si in adiutorium 10. dist. & tradunt Canonistæ in c. vlt. de solut. Itaque cum hic simus in materia ad Ecclesias pertinente, lex Principis Secularis neque directè, neque indirectè super ea statuere potuit, nec effectum Iuris Canonici impedire, & ita dicit Abb. in d. c. Ecclesia S. M. num. 15. & Dec. num. 34.

Obijcitur quarto, & vltimo ex hoc Decreto, illud quoque inconueniens resultare, vt religiosi, quibus bona immobilia ex vltima voluntate quæsita sunt, post biennium, & inuiti vendere cogantur contra tex. in l. nec emere C. de iur. delib. in l. inuitum, & in l. dudum C. de contrahen. emptio. cum alijs ibi per glos. congestis.

Cæterum his obiectionibus minimè obstantibus, arbitror ego prædictum Decretum iustum esse, summaque cum ratione ab Excellentissimo Senatu promulgatum fuisse. Idque vt affirmem, infrascripta me mouent argumenta.

Primo. Nam si quæramus, qualis debeat esse lex, vt obseruatione digna censeatur, Respondetur ex c. erit autem lex. 4. dist. in eod. legis essentiam in his consentire, vt sit honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, & consuetudinem Patriæ, loco, temporique conueniens, necessaria, & vtilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem incautum captione

E conti-

contineat, nullo priuato commodo, sed pro communi Ciuium vtilitate conscripta. In hoc autem Decreto hæc omnia continentur, ergo iustum est, & inuiolabili obseruatione dignum. Honestum est, quia honestati conuenit, vt bona, & diuitiæ conseruentur inter subditos Laicos, qui Principem, & ipsam Rempublicam facilius, cum tempus exigit, tueri possunt, quique Ciuitatis onera quotidie subeunt l. cura § . inopes ff. de mune. & honori. Est item secundum naturam Patriæ, maximèque conuenit loco, & tempori, cum nostra hac tempestate, ac præsertim in hoc Serenissimo Dominio Veneto Ecclesiæ, & Monasteria tot opibus, totque egregijs commodis abundent, vt nihil amplius ab honestate Clericorum expeti posse videatur. Et demum pro communi Ciuium vtilitate, non autem ob priuatum commodum editum, & promulgatum est, cum non aliò tendat, quàm vt inter subditos diuitiæ conseruentur. Qua ratione etiam statuta illa, quibus passim cautum reperitur, ne bona immobilia in exteros alienentur, vbique gentium obseruantur, vt testatur Bal. in cons. 349. statuto Placentiæ lib. 1. Albe. in tracta. statu. in 2. par. q. 2. Ange. in cons. 47. quidam Franciscus. Federi. de Senis in consil. 285. statuto. Cardi. Zabar. cons. 144. num. 1. Paul. Cast. in cons. 89. posset quis nu. 1. in fi. lib. 1. alijque penè innumerabiles congesti à Soc. iun. in cons. 76. num. 26. lib. 3.

Secundo mouet me huiusmodi consideratio. Non debet esse minor auctoritas Principis in condendis legibus, quàm priuatorum in contractibus celebrandis l. non impossibile ff. de pact. & est glo. Singulari in Rubr. de Decre. Decu. lib. 10. At contrahentes possunt in contrahendo legem apponere, vt res in Ecclesiam non transferatur secundum glo. communiter receptam in l. si ita quis § . ea lege ff. de verbo. obliga. & Paul. Cast. ibi sub nu. 7. ergo & Princeps poterit prohibere, ne bona subditorum in

Eccle-

Ecclesiam transeant. Et, si dicatur, terminos non esse pares, nec eandem subesse rationem, quia in dispositione rei propriæ plus possunt contrahentes ratione dominij, quod habent, quàm statuentes.

Respondetur, quòd licet statuentes non sint domini particulariter alicuius rei, habent tamen quoddam ius in vniuersum territorium, ita vt super rebus in eo existentibus disponere possint pro bono publico arg. l. pupillus §. territorium, ff. de verbo. signif. & hæc potestas disponendi videtur sufficere, alioquin statutum nullum esset etiam respectu Laicorum, quòd tamen falsum est, & ita respondet Soc. iun. in d. l. filiusfam. §. Diui num. 169. addens & Ruinum ita sensisse, licèt diuersis vtatur terminis.

Tertiò huic sententiæ suffragatur argumentum illud, quo in simili casu vtitur Signo. in suo cons. 21. num. 10. & Soci. iun. in d. §. Diui nu. 170. Inquiunt enim, quòd auctoritas testatoris disponentis de rebus suis nō debet esse maior, quàm ipsius Principis leges promulgantis super rebus in Ditione sua existentibus §. disponat in auth. de nup. & l. 1. C. com. de lega. paulò post prin. Immo minor testatoris auctoritas censenda est l. nemo potest. ff. de lega. 1. & l. testandi C. de testam. Sed testator potest rebus suis legem imponere, ne eius prædia in Ecclesias, aut alias certas personas alienentur l. peto §. fratre & l. cum pater §. libertas de leg. 2. Ergo multo magis ex Principis auctoritate id fieri poterit, ne res eius Imperio subiectæ in Ecclesias alienentur ratione publicæ vtilitatis.

Quartò ad hanc sententiam maxime pertinet consideratio Calderini in cons. 21. num. 3. sub tit. de constitut. qui pro hac parte ita argumentatur, Paria sunt aliquid facere in meo loco, vel in meos subditos, arguendo de loco ad personas l. vinum ff. si cert. petat. & l. qui plures ff. de vulga. & pupill. At certum

est, quòd in meo loco facere possum, quod mihi libet, licèt hoc in consequentiam alijs noceat l.proculus ff. de damn.infecto, dummodo principaliter id faciam, vt mihi prosit, non, vt alijs damnum afferat l.2. §. idem ff. de aqua plu.arcen. Ergo eodem modo Princeps legem ferre potest, vt sibi, & Reipublicæ prosit, licèt in consequentiam Ecclesia lædatur. Neque enim Princeps obligatus est Ecclesiæ ad eius commodum conseruandum, nisi ex quadam generali æquitate, quam excludit charitas ordinata l.Præses C.de serui. & aqua. Et ideo potest Princeps, vt subdit idem Calderi. per obliquum Ecclesiæ derogare, nec propterea ad eius iniuriam, sed ad proprium commodum id facere dicetur. arg. l. Titio centum, §.1.ff.de condit. & demonstr. Nam & Ecclesiæ hoc permissum est in rebus suis, licèt ex eo per obliquum Laici lædantur. & ita quoque voluit Bald. in c. Clerici de iudicijs. & Ias. in d. §. Diui num.76.

Quintò accedit auctoritas Cardin. Zabar. in cons. 144. nu. 4. qui ex sententia Feder. de Senis ait, quòd sicut valet statutum inhabilitans Laicum passiuè, ne recipiat ab Ecclesia, ita valere debèt statutum inhabilitans actiuè, ne scilicèt in Ecclesiam transferat; immo addit fortius tenere statutum inhabilitans actiuè, quam passiuè, propterea quod statutum inhabilitans actiuè concernit bona, quæ sunt de iurisdictione statuentium, quòd non contingit, cum passiuè inhabilitat, atque ad hoc inducit, quod notat Barto. in l. rescripto §. sciendum ff. de mune. & honor.

Sextò, & vltimò plurimum confert, quòd in facto supponitur, hanc eandem prouisionem in inclita Venetiarum Ciuitate, eiusque Ducatu tamquam iustam, & æquam diutissimè obseruatam fuisse, atque adhuc obseruari. Ergo eadem ratione, & auctoritate potuit ad totum Dominium, atque ad omnes subditos extendi; quoniam longi temporis consuetudo, & ob-

seruan-

seruantia æquiparatur priuilegio l. 2. §. casus ff. de aqua pluu. arcen. & l. 2. §. planè ff. quod vi, aut clam. immo ex longæui temporis cursu Pontificum scientia in huiusmodi casibus præsumitur interuenisse argum. l. qui in aliena §. 1. ff. de acquir. hæred. & ex multis comprobat Signor. in præcitato cons. 21. num. 20.

Iam verò, quoniam non ignoramus totam vim præsentis consultationis consistere in diluendis contrarijs argumentis, ad eorum solutionem, cæteris omissis, deueniendum est.

Non obstat igitur primo, quòd huiusmodi Decretum videatur editum contra libertatem Ecclesiasticam, quippe quod videtur auferre Clericis facultatem cum Laicis contrahendi, & ex eorum testamentis immobilia acquirendi, quoniam ad hanc obiectionem duæ adaptantur solutiones.

Vna solutio est, per huiusmodi legem non auferri Clericis libertatem cum Laicis contrahendi, sed Laicorum potestatem restringi, & limitari, siquidem eius præceptum ad Clericos non dirigitur, sed ad Laicos tantum, quibus Princeps imperare potest cap. 2. de maior. & obedi. illud autem præceptum, quod non imponit frenum Ecclesiasticis personis, sed Laicis, non dicitur esse contra libertatem Ecclesiæ, sicuti egregiè sensit Gemi. in c. vlt. in fine commēti de immun. eccl. lib. 6. Signor. in d. cons. 21. num. 13. & Socin. iun. in d. §. Diui num. 170. ergo prædictum Decretum non dicitur esse contra libertatem Ecclesiæ, sed tanquam iustum, & honestum obseruandum est. Permissum est enim Principi legem ferre ad communem subditorum suorum vtilitatem, tametsi ex eadem lege ius aliquorum lædatur, vt in simili dixit Barto. in l. toties, ff. de pollicit. Ruin. in cons. 46. num. 3. lib. 1. & Deci. in cons. 520. num. 10. Paris. in cons. 1. num. 46. lib. 1. & Crauet. in cons. 135. num. 30. quod enim principaliter agitur, non quod in consequentiam venit attendi

debet l.si quis nec causam ff.si cer.pet. l.si sponsus §. circa ff.de donat.inter vir. & vxor. & l.verum ff. de furtis.cum simil.

Et, si quis dicat, quod licet verba prædicti Decreti non dirigantur ad personas Ecclesiasticas, mente tamen, & intentione libertas Ecclesiastica infringitur, cũ prohibito Laico, ne trãsferat bona immobilia in Clericos, videantur ex quadam consequentia & Clerici prohibiti, ne à Laicis res immobiles emant, aut ex donatione, vel testamento capiant, quemadmodum sentit glo.in d.c.vlt.in verbo libertatis. de immunit.eccles.lib.6.

Respondetur hoc verum esse, vbicunque constat prohibitionem malitiosè, & principaliter in odium, ac præiudicium Clericorum factam fuisse, sicuti apparebat in d.c.vlt. vbi qui dominium temporale obtinebant, suis subditis interdixerant, ne Prælatis, aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis quicquam venderent, aut emerent aliquid ab eisdem, neve ipsis fruges molerent, panem coquerent, aut alia obsequia exhiberent. Sed, vbicunque prohibitio fit non odio Clericorum, sed fauore publici, & communis boni subditorum, prout in præsenti casu factum fuisse constat, cum fraudem committere non dicatur is, qui se plus quàm alterum diligit l.cum pater §.titio de lega.2.neque mente, neque verbis dicitur infringi Ecclesiastica libertas, vt voluit Calder.in præcit. cons.21. num.3. Petr.de Anchara.in cons.11.num.5.Gemin.in d.cons.vlt. & Signor. in præallega. cons.21.num.15.Hoc idem sensit Bal.in c.Ecclesia S.M.nu.8. de constit.dum quærit, an valeat statutum prohibens alienationem in Clericum, & concludit non valere, si principaliter editum sit in odium Clerici, sed, si in fauorem Reipub.factum sit, vt non fraudetur publicis functionibus, bene valet statutum; & addit idem Bal.ita sensisse complures magni nominis Iurisconsultos, à quibus nec Dec. dissentire videtur in d.c.Ecclesiæ S.M.nu.5.vers.si volumus, dum respondet ad tex.in d.c.vlt.

Con-

Constitutionem illam sibi locum vendicare, si prohibitio in odium Clericorum principaliter facta sit; quam responsionem probauit quoque Socin.iun.in d. §.Diui num.170.& Coua. in c.possessor par.2.§.4.num.8.de regu.iur.lib.6.

Altera solutio est, quia in hac specie non prohibentur simpliciter Laici in Clericos bona immobilia transferre, sed tantummodo eis imperatur, ne sine licentia amplissimi Senatus in Clericos alienent, quo casu nō dicitur læsa Ecclesiastica libertas, cum, obtenta licentia, & in Clericos possit fieri alienatio: nam, vt inquit Feder.de Senis in sua disputa.85.in fi.aliud est per legem aliquid constitui, per quod omnis via, & omnis modus transferendi dominia rerum in Ecclesiam prohibeantur, & sine causa, aliud est statutum condere, per quod Ecclesia ex iusta causa reddatur inhabilis ad contrahendum cum Laicis absque consensu Principis Secularis. Primò enim casu nullum est statutum, quia odiosum est, & causa probabili caret. Secundò verò, vt iustum, & æquum obseruatur, nec dicitur libertatem Ecclesiasticam subuertere. Et hanc Fede. distinctionem sequutus est Gemin.in d.c.vlt.circa finem commenti, & Deci.d.c.Ecclesia S.M.num.55.vers.secundus casus.

Non obstat secundo loco, quòd huiusmodi Decretum in ea parte, qua vetat, ne Laicis liceat in perpetuum bona immobilia Ecclesiis, aut personis Ecclesiasticis relinquere, videatur adimere liberam testandi facultatem, quam nec Princeps subditis suis auferre potest, vt dictum est.

Quia respondetur assertionem illam, quòd Princeps non possit adimere, aut restringere liberam testandi potestatem, tanquam hominibus iure gen.competentem, veram intelligi, si id absque publicæ vtilitatis causa fiat. In his enim terminis loquuntur illi, qui dicunt Principem non posse priuatorum testamentis derogare, aut liberam testandi facultatem restringere,

nem-

nempe Archid.in c.Episcopus 88.distinct.Marti.Laud.in tracta.de priuil. §.22. Roman. Fulgos. & Corn. in l. si testamentum C.de testam. Deci.cons.357.num.5. & Crauet.cons.296. lib.2. At si id fiat ex causa Reipub. & subditis vtili, vtique valet Principis dispositio, vt concludunt prænominati omnes interpretes, & præsertim Dec.post Barto.in proha. ffff. & in l.vlt.C.si contra ius, vel vti.pub. Abb. & alios in c. quæ in Ecclesiarum de constit.firmat. Coua.var.resol.lib.3.c.6.nu.5. vers.sexto hanc sententiam.

Non obstat tertio, quòd in hoc Decreto specialiter actum sit de Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, quo casu ex defectu potestatis non videtur subsistere dispositio, vt dictum est.

Quia cum verba Decreti præceptiua dirigantur ad Laicos, non autem ad Clericos, non dicitur Princeps de Clericis verè disposuisse, sed tantummodo Laicorum potestatem angustasse, vnde fit, vt neque ex defectu potestatis possit huiusmodi prouisio labefactari.

Et, si dicatur, quòd saltem indirectè Decretum hoc dicitur de Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis disposuisse; quòd Principi Seculari non videtur permissum.

Respondetur hoc verum esse, quando mens, & animus legislatoris eò principaliter tendit, vt Ecclesiis præiudicium afferat, vtque Ecclesias dispositioni suæ subiiciat. Tunc enim siue directè, siue indirectè quidquam constituatur, nulla est constitutio, vt in casu d.c.vlt.de immun.Eccles.lib.6. vbi Laicis interdictum fuerat, ne cum Clericis commercium aliquod haberent, sed eis omnia etiam ad victum necessaria denegarent, id quod nihil aliud erat, quàm ipsos obsidione quadam circumuenire, eosque velle inedia consumere, atque iterum ad radices, & herbas Sanctorum Patrum relegare. Sed, si statuentis intentio laudabilis sit, qualis est in proposita specie, & prohibitio non

in

in odium Clericorum, sed ob publicam utilitatem facta sit, iure facta intelligitur, neque ex defectu potestatis subuerti potest. Quod enim principaliter agitur, non quod in consequentiam venit, attendi solet, & multa in consequentiam tollerantur, quæ, si principaliter fierent, non permitterentur l. 1. in fin. ff. de fun. dot. cum sim.

Non obstat postremo loco, quod vigore huiusmodi Decreti Religiosi, quibus immobilia ex vltima voluntate quæsita sunt, ea vendere post biennium compellantur, & pretium recipere contra l. nec emere C. de iur. deliber.

Quia respondetur hoc casu Clericos non cogi ad vendendum, sed ea lege à Laicis res immobiles capere, vt eas, elapso biennio, pretio accepto restituant, quo casu non dicuntur inuiti vendere, sed oneri suo satisfacere. Neque enim dubium est, quin Princeps ratione publici, & communis boni, possit subditis suis huiusmodi legem imponere, cum ex causa publicæ vtilitatis etiam domos, & res priuatorum subditis suis auferre queat, pretio eisdem soluto. l. venditor §. si constat ff. com. præd. tradunt Canonistæ in c. quæ in Ecclesiarum de constit. Barto. & Bal. in l. omnes populi ff. de iust. & iur. Dec. in cons. 357. nu. 5. versic. & licet ex causa. Craue. in cons. 95. num. 7. Rui. in consil. 2. vol. 4. & Rolan. à Val. in cons. 71. in prin. vol. 5.

Itaque concludo prædictum Decretum iustum esse, tutaque conscientia à Sereniss. Repub. promulgatum fuisse, cum fœlicissimi status conseruationem, nō Ecclesiarum detrimentū respiciat.

Verùm, quia & aliud extat eiusdem Serenissimæ Reipub. Decretum, quo cauetur, ne Monasteria, Ecclesiæ, Hospitalia, aliave loca similia absque maioris Consilij licentia ædificentur, de huius quoque validitate ex duobus potissimum dubitatur.

Primò, quia Princeps Secularis de rebus, vel negocijs Ecclesiasticis nihil constituere potest c. bene quidem 96. dist in Ctio.

& cap.ult. de rebus Eccles. non alienan. & tàm Hospitalia, quàm Ecclesiæ, & Monasteria dicuntur Ecclesiastica. l. omnia C. de Epis. & Cler. § . 1. & § . ad hoc in auth. de Eccles. tit. tradit Abb. in c. inter dilectos in fine de donat, & Cardin. Zabar. in c. quia contingit de religi. domib. Immo idem Abbas in c. accedētibus de priuil. in c. 4. de præscript. & in c. 1. de restit. in integr. ait, quòd omnia priuilegia concessa Ecclesiis hodie extenduntur ad Hospitalia.

Secundo, quia loca religiosa non Principis Secularis, sed Episcopi auctoritate constituuntur, & postquam constituta sunt ad Episcopi curam pertinent c. quicumque 16. q. 1. c. de Xenodochijs cum seq. de reli. domib. c. Ecclesiæ de immun. Eccles. c. nemo de consecr. distinct. 1. cap. cum olim § . 1. de priuil. & § . si quis autem in auth. de Eccles. tit. ergo non potest Princeps Secularis de Ecclesiis, Monasterijs, aut alijs religiosis domibus constructis, vel construendis aliquid statuere, & ex consequenti nullum est, & inualidum prædictum Decretum à Serenissima Repub. editum.

Sed his non obstantibus, Censeo ego contrarium verius esse, quòd immo tale statutum valeat, nec Canonicis institutis aduersari dicatur.

Quod enim dicimus Principem Laicum non posse de Monasterijs, aut Ecclesijs quicquam disponere, verum est, si iam constructa sint, & Episcopi auctoritate iam Ecclesiastica facta, nisi boni publici necessitas aliud fieri suadeat, vel si construendo essent, & Princeps propria auctoritate vellet ea construere. Hoc enim proculdubio facere non posset. Et in his terminis loquuntur præcitata iura, & procedunt auctoritates allegatæ.

At si agatur de locis pijs, & religiosis nondum constructis, sed quæ in posterum construi possent, nihil impedimento est, quominus Princeps Secularis perlata lege constituere possit, ne

eo

eo inconsulto, ædificentur. Hoc enim casu non dicitur se immiscere negocijs Ecclesiasticis, nec de rebus Ecclesiæ disponere, sed tantummodo cauere, sibiq́ue ipsi consulere, ne cum detrimento status sui eiusmodi ædificia erigantur, nevè, eo inuito, aut ignorante, nouæ religiosorum sectæ introducantur, quæ non solum Laicis, sed & ipsis Clericis possent aliquando detrimento esse. Tot enim in dies suboriuntur, interpolanturq́; per vniuersum Christianum orbem nouæ Religiosorum familiæ, & Congregationes, vt valde prospiciendum sit, ne temerè, & sine dilectu recipiantur, cum præsertim nonnullæ ex eis societatis potius, quàm veræ Religionis ritus amplectentes ab eorũ moribus, qui de religione Christiana benemeriti Sanctissimis ordinibus, excellentioriq́ue cuidam viuendi formulæ sese dederunt, non parum alienæ videantur.

Cum igitur Decretum hoc nihil aliud respiciat, quàm bonum publicum, communemq; salutem, & vtilitatem, neque à Laicis, neq; à personis Ecclesiasticis improbari potest. Nam leges illæ, quæ communiter omnibus prosunt, ab omnibus quoque obseruandæ sunt; Vnde & Dida. Couar. in reg. possessor malæ fidei par. 2. § . 4. num. 8. vers. Tertium est de reg. iur. lib. 6. scriptum reliquit, quòd si statutum iuxta temporis, & publici status conditionem regimini publico, & ipsi cõmunitati, cuius pars est ipse Clerus, maxime conueniat, sitq́ue omnibus vtile, à Clericis quoque est obseruandum, ne Respub. graue aliquod detrimentum patiatur, quod omnibus in vniuersum noceat, atque ad huiusce rei comprobationem innumerabiles affert Doctorum auctoritates.

Addo ego prouisionem hanc vel ex ipsis Canonicis institutis etiam ad Principem Secularem pertinere, vt egregiè probat tex. in c. vlt. 96. distin. cuius hęc sunt verba. Boni Principis

 est,

est, ac religiosi Ecclesias contritas, atque conscissas restaurare, nouasque ædificare, & in c. administratores 23. q. 5. vbi dicitur, quòd administratores Secularium dignitatum ad Ecclesiarum tutelam non minus, quàm ad pupillorum, ac viduarum protectionem constituti sunt.

Itaque, cum negocium hoc etiam ad Principis Laici curam pertinere videatur, summa cum ratione ab Excelso Senatu prospectum est, ne noua Monasteria, Ecclesiæ, aut alia pia loca absque eius licentia erigantur.

Quemadmodum autem in prædictis duobus Decretis promulgandis nihil aduersus libertatem, & immunitatem Ecclesiarum attentatum fuisse ex iam dictis apparet, ita nec aduersus Clericorum exemptionem supremi Reipub. Venetæ Magistratus quidquam attentare dicuntur, dum in casibus grauioribus contra Clericos inquirunt, eosque legitimis pœnis afficiunt. Etenim inter cætera priuilegia, quæ aliàs à Sacrosancta Sede Apostolica eidem Serenissimæ Reipub. concessa sunt, illud præcipuè à diuersis Summis Pontificibus indultum fuisse constat, vt amplissimi illius Magistratus, quibus causarum Criminalium cognitio demandata est, possint in quibuscunque casibus grauibus, & atrocibus aduersus Clericos procedere, eosque culpabiles inuentos condemnare. Ergo vigore talis priuilegij iure aduersus Clericos inquirunt, atque in eos pro qualitate admissi animaduertunt. Neque enim dubium est, quin Romanus Pontifex possit in certis casibus priuilegio fori derogare, siue sit iuris diuini, siue humani c. lector 34. distin. c. verum de fo. compet. & c. Romana §. debet de appel. lib. 6. no. Archid. in c. sunt quidam 25. q. 1. & tradunt omnes in c. decernimus de iud. & in auth. statuimus C. de Episc. & Cler. Vnde & Cardin. Zabar. in c. perpendimus de sent. excom. ait,

quòd

quòd sicut potest Papa vnum Clericum subijcere Laico, ita pôtest omnes Clericos in certis casibus subijcere vni Principi Seculari. Huiusq; resolutionis ratio est, quia, sicut Papa potest causas Spirituales Laicis delegare, ita potest Laicis priuilegium indulgere, vt pro certis criminibus valeant contra Clericos procedere; Hoc enim casu Laici censentur Papæ Delegati, vt no.glo.in c.Laicis 16.q.7. Bal. in l.rescripta C. de preci. Imperat.Offer. Feli.in c.2.de maio. & obed. num. 3. & Card. Zabar.in d.c.perpendimus num.6.in fin.de sen.excom.

Possunt igitur Illustrissimi, atque Excellentissimi Reipub. Venetæ Magistratus vigore prædicti priuilegij contra Clericos atrocium criminum reos inquirere, eosque, prout delictorum qualitas exegerit, punire, & condemnare.

Immo verò, etsi huiusmodi priuilegia non extarent, adhuc tamen idem facere eis liceret, cum sint in quasi possessione tanti temporis, de cuius contrario non extat memoria. Talis enim possessio cum allegatione priuilegij eis sufficeret, propterea quod ex tanti temporis cursu præsumitur priuilegium præcessisse l. hoc iure §. ductus aquæ ff. de aqua quoti. & esti. & cap. super quibusdam §. præterea de verb. signifi. facit tex. in c.1. in fin.de præscript.lib.6.tradit Alex. in cons. 6.nu. 10.vol.1. & Dec.in cons.85.nu.2.

Simile priuilegium habere, & Regem Gallorum asseuerat Stepha. Aufrerius in Clem.1.reg.1.fol.13. & in suo tract.de potest.secul.super Eccles.perso.prima reg.nu.20. & seq.Guil. Benedic.in repetit.c.Raynutius de testam.in ver. & vxorem nomine Adalasiam Decis.2.num.147.ver.pariter cognitio criminum. & Mansue. in sua pract. in titu. de iudi. §. item sciendum. Neque vero mirandum est huiusmodi priuilegia tàm facile à Summis Pontificibus Principibus Laicis indulta

fuis-

fuisse, quoniam in quibusdam criminibus etiam de iure communi absque vllo priuilegio competit Iudicibus Laicis hæc facultas procedendi, & animaduertendi in Clericos, cuiusmodi est crimen assassinij, sacrilegij, & alia, de quibus latè per eundem Aufrer. in d.tract.de potest.secul.prima regula per totam, & insignem præceptorem, ac conciuem meum Tyber.Decian.in suo tractatu crim.lib.4.c.9.

Et ita Iuris esse opinor Ego Marcus Antonius Othelius I. C. Vtinensis, & in Patauino Gymnasio Ordin. in prima Sede matutina Iuris Ciuilis Interpres, ideoque manu propria subscripsi, & signaui, saluo semper rectiore iudicio L. D. Et responsum hoc redditum fuit die 18. Februarij 1606.

Locus Sigilli.

RESPONSVM IOACHINI SCAYNI I. C. SALODIENSIS,

ET INTER PRIMARIOS PATAVINI GYMNASII Profeßores Veſpere Iuris Ciuilis ordinarij Interpretis.

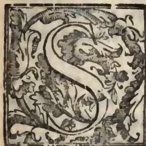
REDDITVM

Pro Decretis Sereniſſimæ Reipub. Venet.

De non alienandis per Laicos ſubditos bonis immobilibus in perſonas Eccleſiaſticas abſque licentia Principis.

De non ædificandis Eccleſijs, & Monaſterijs abſque pariter eiuſdem Principis aſſenſu.

Necnon pro facultate iudicandi, & puniendi Clericos pro delictis grauibus, & atrocibus.

ERENISSIMVS Princeps Inclytæ Reipub. Venetæ cum Senatu animaduertens frequentiſſimas fieri bonorum ſtabilium translationes in perſonas Eccleſiaſticas varijs, & diuerſis titulis donationis inter viuos, iure legati, obligationis, venditionis, aut alterius alienationis, idque graui incommodo tùm ſubditorum, tùm Sereniſſimi Dominij cedere, de anno 1605. die 26. Martij inhærendo prouiſioni antea factæ tàm de anno 1258. die 4. Iunij, quàm de anno 1536. vltima die Decembris, publica Sanctione prouidit, ne cui liceat quouis colore, ſiue prætextu vendere, donare, obligare, in teſtamento relinquere, aut quouis alie-

alienationis titulo transferre bona aliqua stabilia sita non modo in Ciuitate Venetiarum, sed etiam in vniuerso statu, & vniuersis locis eius ditioni suppositis in personas Ecclesiasticas, vltra biennium absque licentia Excelsi Consilij Rogatorum, decernens irritam, & inanem quamcunque dictorum stabilium alienationem aliter factam, sub pœnis in dictis prouisionibus expressis.

Nunc per Sanctissimum Dominum Paulum V. Pontificem Max. harum prouisionum validitas in dubium reuocatur, immo verò de iniquitate redarguuntur, tanquam auctoritati Apostolicæ Sedis præiudicium inferentes, iuribus Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum priuilegijs derogantes, lædentesque libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam.

Quæritur, vtrum prouisiones prædictæ, tanquàm validæ sustineri possint, quasi vero per eas nihil contra auctoritatem Sedis Apostolicæ, aut Ecclesiasticam libertatem fuerit attentatum.

Non me latet nonnulla ante oculos obuersari, quæ dictarum prouisionum, & nullitatem, & iniquitatem suadere videantur primo, vt aiunt, aspectu, & re minus accuratè considerata.

In primis enim pro constanti supponendum est, omnes prouisiones factas per Principes Seculares, quæ lædunt Ecclesiasticam libertatem nullas omninò existere, cum hoc pro regula traditum sit in c. nouerint extra de sententia excommun. in Auth. Cassa, & irrita C. de Sacrosan. Eccles. Totum igitur pondus difficultatis, & consultationis eo redigitur, nunquid per huiusmodi prouisiones aliquid factum esse dicatur contra Ecclesiasticam libertatem; quòd enim ea læsa fuerit, infrascriptis rationibus suaderi videtur.

Et in primis, stante receptissima opinione omnium tàm Legistarum,

starum, quàm Canonistarum, quòd statuta Laicorum dicantur esse contra libertatem Ecclesiasticam, ex quibus tollantur, aut diminuantur priuilegia concessa à Papa, vel Imperatore Ecclesiæ, siue personis Ecclesiasticis, quam opinionem tenent & sequuntur Cyn. & Salicet. in d. Auth. Cassa. Bal. in l. cunctos populos C. de Sum. Trinit. & fide Cath. in Auth. statuimus C. de Episcop. & Cler. idem in Margarita sua in ver. Ecclesia ver. 1. Alexan. cons. 120. & cons. seq. lib. 2. & cons. 16. lib. 4. Sed & contra libertatem Ecclesiasticam esse dicuntur statuta, ex quibus personæ Ecclesiasticæ excluduntur ab his, quæ sibi concessa sunt à iure communi. Imol. in cap. cum terra de Elec. Fulgos. in d. Auth. Cassa. Bald. latè, & subtiliter in d. l. cunctos populos col. 38. cum fortius acquisitum omne dicatur, & per cõsequens difficilius tolli posse, quod alicui competit iure communi arg. tex. in l. eius militis §. militia missus ff. de milit. test. ita vt generalis regula constitui possit, statutum prohibens Clericis non prohibita lege Canonica, vel Diuina, & alij cuicunque concessa dici contra libertatem Ecclesiasticam Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 69. de constit. idem in d. c. nouerint extra de sent. excom. num. 2. latissimè Card. coniungens dicta per Innocen. & per Bart. in c. perpendimus eod. tit. de sent. excommun. multaq; ad propositum tradit Lapus allegat. 92. diuersa enumerans, ex quibus libertas Ecclesiastica restringi, vel diminui dicatur per statuta Laicorum. Vnde prædicta, applicando ad casum nostrum, non videtur posse negari, quin valde per has prouissiones Ecclesiastica libertas lædi dicatur, cum auferatur Ecclesiasticis personis, & Ecclesiis id, quod priuilegio Principum eis concessum fuerat. Nam Constantinus Magnus saluberrima lege prospexit, vt quilibet Ecclesiis, Monasterijs, Venerabilibus Domibus, & pijs locis liberè relinquere posset l. 1. C. de Sacrosan. Eccles. prout etiam Iustin. induxit, vt donationes in-

ter viuos facta pijs locis valeant, & ex eis capere possint, etiam si careant insinuatione; cum non excedant quingentos solidos l. illud C. eod. tit. de Sacrosanct. Eccles. prout etiam idem Iustinian. fauore Ecclesiarum induxit, vt per venditionem factam Ecclesiæ, transferatur in eam dominium absque traditione l. vt inter diuinum C. eod. titu: vnde valde priuilegia prædicta læduntur per antedictas prouisiones, quæ dominij translationem impediunt in Ecclesias ex contractu venditionis, aut alterius alienationis; quæ tamen concedenda fuisset, etiam nulla rei venditæ traditione facta; vt certè non videatur vniuersitas aliqua statuere posse contra priuilegium Culminis Imperialis arg. l. 1. §. 1. de noui oper. nunc. nec contra Ecclesiam, quæ iure Imperij fungitur, immo maior Imperio censetur cap. solitæ extra de maior. & obed. multoque magis læsa dicitur Ecclesiastica libertas. Cum per has constitutiones Ecclesiæ tollantur ea, quæ competunt ipsi de iure communi, nempè vt liberè possit acquirere ex cuiuscunque alienatione arg. l. dudum C. de contrahen. emptio. in fin. vbi loco grauis iniuriæ habetur, quòd non possit quis emptorem, quem malit arbitrio suo deligere, ex quo fit etiam, vt in grauem Ecclesiæ iniuriam redundare dicatur, quòd emptio stabilium, cæteris etiam abiectæ conditionis hominibus permissa, ipsi prohibeatur, ab eaque procul arceatur; grauibus etiam pœnis impositis; prout & illud in eiusdem iniuriam vergere videtur, quòd Ecclesia facta Domina stabilium sibi testamento relictorum, aut acquisitorum titulo venditionis, eadem alienare cogatur, nec vltra biennium retinere possit, cum nemo inuitus comparare, vel distrahere cogatur l. inuitum C. de contrahen. emptio. l. nec emere C. de iu. deliber. l. inuitus C. locati cum alijs concordantibus, vt certè, si dicitur fieri contra libertatem Ecclesiasticam illud, per quod Ecclesiæ aufertur id, quod ex priuilegio Imperatoris concessum fuerat, multò magis Ecclesiastica

stica

ſtica libertas lædi dicatur, ſi auferatur ei per ſtatutum, quod competit de iure communi, ratione paulo ante explicata. Butr. Imol. Felin. d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, quos refert, & ſequitur Ruin. conſ. 95. num. 5. lib. 1. prout arguit etiam Alexan. in l. filiusfam. § . Diui de legat. 1. num. 12. & in conſ. 211. nu. 7. lib. 2. poſt Bal. & Fulgoſ. arg. tex. in c. terra extra de elec. vbi Butr. & Imol. cum libertas ſit naturalis facultas faciendi, quod alijs facere licet l. libertas ff. de ſtat. homin. Quæ concluſio adeo vera eſt, vt procedat etiam ſi per indirectum libertas Eccleſiaſtica lædatur, quia verba ſtatuti non dirigantur in Eccleſiam, aut Eccleſiaſticas perſonas, ſed in ſubditos iuriſdictionis Principis Secularis; nam vt inquit, Gemin. in d. c. fin. de immunita. Eccleſiarum primo notabili prohibitio directa ad ſubditos, per quam indirectè prohibeatur libertas perſonarum Eccleſiaſticarũ nulla eſt, atque ita paria ſunt facere contra prohibitionem indirectè, prout etiam directè arg. tex. in c. quanto de priuil. Signo. de Homod. conſ. 21. num. 2.

Secundo, Si non licet Laicis aliquid ſtatuere ſuper Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, aut eorum bonis etiam ad eorum cõmodum, & fauorem, quantò minus licebit in eos, vel ipſorum bona aliquid ſtatuere, quod eis præiudiciale ſit, & damnoſum? concurrente hoc caſu dupplici ratione, tùm detrimenti illati Eccleſiæ, tùm vſurpatæ iuriſdictionis ſtatuendi aliquid in perſonas ab eorum poteſtate exemptas: aſſumptum autem probatur arg. notat. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, vbi Abb. Butr. Feli. & ceteri; quod certè non aliundè prouenit, quàm ex defectu poteſtatis cauſæ efficientis, cum nullam poteſtatem habeant Laici ſuper bonis, & perſonis Eccleſiaſticis iuxta notat. in cap. cum omnes, & in c. quæ in Eccleſiarum extra de conſtit. probat tex. in c. bene quidem 96. diſtin. c. 2. de Iudic. c. nulli de rebus Eccleſ. non alien. ita vt violare videatur. Eccleſiaſticam liberta-

tem Princeps Laicus aliquid super Ecclesiis, aut personis Ecclesiasticis, quamuis fauorabiliter disponendo, cum Ecclesia dedignetur id agnoscere à potestate Laica, quamuis sit sibi fauorabile, quod est proprium iurisdictionis Ecclesiasticæ iuxta not. per Lap.d.allegat.92.

Tertio, Plurimum augeri videtur difficultas ex eo, quòd prouisiones prædictæ non per subauditos intellectus, neque tacitè, sed expressè in personas Ecclesiasticas dirigantur: prohibetur enim translatio bonorum stabilium à persona Laicorum in personas Ecclesiasticas: quòd si statutum generaliter prohibens alienationem stabilium in non subditos, quamuis aptum comprehendere etiam Clericos exemptos à potestate, & iurisdictione Laicorum, eos tamen non afficiat iuxta latè trad. per scrib.in d.c.Ecclesia Sanctæ Mariæ, vbi Abb.1.notab.& latius num.25. Felin. num.89. & per quatuor sequentes Dec. num.37. & de communi testantur Felin. d. num.89. ne si hoc statuto etiam Clerici comprehendantur, statutum reddatur illicitum, quantò minus prouisiones prædictæ poterunt afficere Ecclesias, aut Ecclesiasticas personas, in quas prohibitionis verba expressè diriguntur, vt quasi videantur in earum odium emanasse.

Denique, pro hac parte stat auctoritas multorum scribentium, qui eam legendo secuti sunt in l.filiusfamil. §.Diui de legat.1. vbi Barto. post Oldrad.num.12. Io.Crot.num.88. Iaso. ibid.in 1.lectura num.72.& in secunda num.110. Cardi.Zabar.conf.114.num.5.& alibi sæpe scribentes.

Hæc etsi non leuem animo scrupulum inijcere videantur, cum præsertim in dubio fauore Ecclesiæ sit iudicandum l.sunt personæ ff.de religios.& sumpt.fun. re tamen accuratè perpensa, maturoque studio examinata, in eam ego sententiam descendi, vt existimem prouisiones prædictas validè subsistere, &

nihil

nihil per eas attentatum contra Ecclesiasticam libertatem. Quod vt facilius à me explicari possit, duo breuissimè præmitto. Primò quidem duas esse potestates, quibus regitur Mundus hic vniuersus Pontificiam, & Regalem, siue Ecclesiasticam, & Laicalem, vt inquit Gelasius Papa in c. duo sunt 96. distinct. atque ita inter se distinctas, vt vna alterius potestati non detrahat, neque sibi vsurpet quod alterius potestatis est proprium, quod multis confirmat Sotus in 4. Sententiarum distin. 25. q. 2. arti. 1. conclu. 1. Victoria in relectione de potestate Ecclesiæ quæst. 1. num. 3. Durandus de origine iurisdict. quæst. 2. Joannes Parisiensis de potestate Regia, & Papali c. 2. Alphon. à Castro lib. 1. de potestate legis pœnalis c. 1. Nauar. in c. nouit de iudic. corolario 16. num. 8. Et quidem Ecclesiastica potestas ordinata est ad finem supernaturalem, inducendo media ad eum finem accommodata, Laica vero ad bonum regimen bonorum temporalium, ad conseruationem Imperij Principi Seculari à Deo concessi, prout vnicuique rei inditus est à natura sui ipsius conseruandi, & noxia repellendi instinctus, & ad subditorum securitatem, atque tranquillitatem. Et quidem vtraque potestas à Deo est Ecclesiastica, & Euangelica per Christum Petro eius Vicario, & successoribus immediatè collata, vt gregem sibi concessum dirigat in viam salutis æternæ. Ciuilis vero, seu Politica per ius naturæ, cuius ipse est auctor cuique Reipub. concessa, vt latius explicat Sotus in quarto de iustitia, & iur. quæst. 1. art. 4. ita vt cuicunque Republicæ sua ipsius gubernatio competat, prout rebus vniuersis sua ipsius conseruatio, quòd etiam eruditè explicat Ludouic. Molina Theologus è Societate Jesu de Justitia Tomo 1. Disputat. 23. ver. victoria, concludens cum Deus auctor sit iuris naturalis, Secularem Principum potestatem immediatè esse à Deo naturam instituente, tametsi hominum collectio, qui ad integrandum vnũ Reipub.

Corpus

Corpus simul conueniunt, conditio sit, sine qua ea potestas non resultaret; Itaque Regia potestas à Deo deriuatur, in quem sensum intelligi debet, quod habetur Sapientiæ 8. per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Cum potestate autem Regia ad Rempub. moderandam coniuncta est potestas condendi leges, quibus gubernetur, vt obseruat idem Alphons. à Castro d.l.1. de potestate legis pœnalis c.1. sine quibus Respublica, & Principatus vix ortus occideret, & breuissimo temporis spacio collaberetur; ita vt leges, & præcepta non iniusta Laicorum de iure sint humano; quòd vero illis pareamus sit de iure naturali, ac diuino, vt explicat idem Molina d.lib.1. Disput.27. cui consonat illud Diui Pauli ad Romanos c.13. omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, ita vt qui potestati resistit, Dei ordinationi resistere dicatur, cum multis alijs auctoritatibus diuinæ Scripturæ ab eo citatis; Ex quibus infero, quòd cum potestas Serenissimæ Reipub. Venetæ immediatè sit à Deo, non ea solum ratione, quam ante explicaui, quæ communis est cæteris potestatibus Principum Secularium, sed alia quoque præstantiore, quod diuinitus inspirati primi Reipub. Conditores ea loca maritima delegerint, in quibus conuenirent in vnum, primasque sedes ponerent ad totius Italiæ fortissimum præsidium, & tutissimum propugnaculum aduersus Christiani nominis hostes, per consequens eorum potestas penitus sit distincta ab Ecclesiastica, & validè leges condere potest in personas sibi subiectas, quæ ipsius conseruationem, bonumque publicum, & commune respiciant, & per huiusmodi leges nihil attentatum dici posse aduersus Ecclesiasticam libertatem, vt paulo infra latius examinabo.

Secundo præmitto tantam esse vim publici, & communis boni, vt leges à Principe in hunc finem latæ interdum etiam Clericos, & personas Ecclesiasticas, eorumque bona ligent, quamuis regula-

regulariter exemptas à potestate Laica. sic Gregorius IX. in c. peruenit de immunitate Ecclesiarum statuit teneri Clericos ad excubias pro custodia, & defensione Ciuitatis, eo quòd hoc commune respiciat vtilitatem, vt docuit Anchar. in c. non minus eod. tit. de immunit. Eccles. num. 8. & ibidem Abb. nu. 18. Et ob eandem rationem Clericos etiam compelli posse ad præstationem tributi pro bono pacis arg. tex. in c. tributum 24. q. 8. necnon teneri ipsos cõferre pro impensis factis ad cõmunem Ciuitatis vtilitatem, ad hostes procul arcendos, eorumque depredationes euitandas respondit idem Anchar. cons. 96. quòd etiam respondit Barbat. cons. 1. colum. 6. lib. 3. & fuit decisum per Senatum Pedemontanum, vt per Osaschium decis. 68. nu. 11. Menoch. cons. 800. num. 3. 7. 10. lib. 8. prout etiam tenentur pro expensa excauationis fluminum, constructionis aggerum, reparationis pontium Ciuitatis; Sic enim respondit Collegium Tycinense inter Consilia feudalia diuersorum cons. 3. post Bal. in l. ad instructiones nu. 4. C. de Sacrosan. Eccles. latè Lucas de Penna in l. 2. C. de quibus muner. & præstat. liceat se excusare lib. 10. Osasch. d. decis. 68. Guliel. de Benedictis in c. Rainutius in ver. & vxorem nomine Adelasiam de testam.

Confert etiam, quòd à plerisque traditur, edictum Principis Secularis, ne frumentum plus certo pretio ab eo constituto vendatur, ligare etiam Clericos Jo. de Platea post Barto. l. 1. C. de vt nemini liceat in empt. specierum lib. 11. Franch. decis. 9. num. 3. attestans ita fuisse decisum in cons. Neapolitano, Sotus in 4. Sentent. dist. in. 25. quæst. 2. colum. 4. Molina in d. tract. de iust. & iur. disp. 31. colum. 8. vers. sexta conclusio. Nauar. in Manuali confessorum cap. 23. num. 88. cui non absimile est, quod tradit Vasquius in tracta. de success. creat. lib. 1. §. 10. num. 648. nempè legem in Hispania promulgatam, ne quis triticum reuendere possit, etiam à Clericis seruandam esse, cum ad

finem

finem boni publici, & communis promulgata fuerit, ne scilicet annonæ caritas ingrauescat, & Ciuitas egestate prematur, quod etiam affirmauit Ignatius Lopez in addit. ad Practicam Criminalem Bernardi. Diaz cap.55. prout etiam Decretum à Principe Seculari promulgatum, ne quis tempore inopię deferat extra Ciuitatem annonam, Clericos etiam ligat, vt tradit Dida. in c. possessor par.2. §.4. num.9. post Bal. & Calder. quoniam lex ista pro communi Ciuitatis vtilitate fuerit promulgata, cuius sententię eam rationem affert Molina d. disput. 31. vers. sexta conclusio, quòd etiam Clerici sunt partes Reipub. eundemque communem Regem, & Rectorem cum Laicis habent quo ad ea, quę communem Reipub. vtilitatem concernunt, vt meritò eorum legibus subiacere teneantur, cum Princeps ipse Secularis potestatem habeat ferendi legem, quę bonum publicum, & communem Reipub. vtilitatem respiciat, rerum spiritualium cura dimissa Summo Pontifici, & Episcopis, quòd etiam tradit Sotus lib.1. de iust. & iur. quæst.6. art.2. ita vt predictę prouisiones Principis Secularis publicum, & commune bonum concernentes vi legis etiam Ecclesiam ligare possint, permulti ex Doctoribus supracitatis affirmant, & asserit Sotus d. lib.1. de iust. & iur. quęst.6. art.6. vers. cęterum, Silue ster Pierius in sua Summa in verbo lex num. 15. vers.2. Molina loco proximè citato, concludens Ecclesiasticas personas nec diuino, nec humano iure exemptas esse ab his legibus Ciuilibus, quę ad bonum, & communem Reipub. administrationem sunt institutę, cum etiam Clerici sint pars Reipub. eundemque communem Regem cum Laicis habeant, & ideo legibus toti Reipublicę Communibus, & commune bonum omnium ciuium concernentibus subiacere, & quidquid circa hoc dici possit; satis tamen sufficit, quòd lex Principis Secularis pro bono publico, & communi vtilitate lata liget etiam Clericos vi rationis naturalis,

turalis, & iustitiæ, prout concludit Anchar. in d. c. non minus nu. 8. Lucas de Penna in d. l. 2. C. de quibus muneribus lib. 10. in hoc reiecta opinione Ripæ in tract. de peste in tit. de remed. ad conseruandam vbertatem nu. 122. cum dixit Edictum de non extrahenda annona è Ciuitate nõ ligare Clericos, quoad annonam ex eorum prædijs Ecclesiasticis collectam, cum tempore inopiæ verior sit, magisq; recepta contraria opinio iuxta trad. per Bal. Calder. Didac. & alios supracitatos, cum quibus consentit etiam, aut certè non discrepat Hier. Ghirell. conf. 37. num. 1. & seq. lib. 2.

Ad hoc etiam facit, quod à multis traditum est, statutum prohibens alienari stabilia in non subditos iurisdictioni Principis temporalis, quia conditum est ob publicam Ciuium, & Principis vtilitatem, ligare etiam Clericos, iuxta trad. per Feder. de Senis conf. 35. Card. Zabar. in conf. 144. Crot. in §. Diui nu. 88. & ibidem Ferdinandum Loazes nu. 424. Barbat. conf. 14. num. 11. lib. 1. & in Rub. de reb. Eccles. non alienan. num. 32. latè, & subtiliter Signorol. de Homed. conf. 21.

Neque verò hæc à me commemorata sunt, quasi velim inferre prouisionibus supradictis ligari Clericos, & alias Ecclesiasticas personas, cum verè ligentur soli Laici subiecti iurisdictioni Serenissimæ Reip. aut quasi velim affirmare ex prohibitione prædicta resultare commodum etiam Clericorum, atque ita bonum tàm Clericis, quàm Laicis commune, in quem sensum decisiones à me supra commemoratæ iustissimæ sunt; sed eo tantum consilio, vt inde apparere possit non dici aliquid factum contra Ecclesiasticam libertatem, quia ratione publici, & communis boni etiam personæ Ecclesiasticæ comprehenduntur in dispositione, per quam eas in aliquo grauari contingat, quia aliquam diminutionem suorum reddituum patiantur, minusvè lucrentur eo, quod lucraturæ fuissent; si non intelligeren-

tur in tali dispositione comprehensæ, quamuis etiam probabiliter attentari possit per supradictas prouisiones, non modo non lædi, aut infringi, sed magis foueri Ecclesiasticam libertatem, vt ex infra dicendis apparebit.

Iam igitur rem aggrediendo, dico, per huiusmodi prouisiones, non posse dici Ecclesiasticam libertatem violatam ex pluribus.

Primo, non debet esse minor auctoritas statuti conditi per Laicos, aut prouisio facta per Principem, quàm priuatorum iuxta notat. per glos. in rub. C. de decretis decurion. super immunit. præstand. lib. 10. & probat tex. in l. non impossibile, ff. de pact. in l. non solum C. de no. op. nunc. immo verò omnis ratio suadet, quòd auctoritas vniuersitatis condentis statutum debeat esse maior l. nec ex prætorio l. neque pignus ff. de re iud. l. priuatorum l. fina. ff. de iurisdic. omnium iud. at verò quilibet priuatus potest imponere legem rei suæ, ne transeat in Ecclesiam l. si ita quis §. ea lege iuncta ibid. glo. 1. & his, quæ traduntur per scribentes ff. de verb. oblig. prout etiam valet pactum adiectum per venditorē fundo, quem vendit, ne vllo vnquam tempore efficiatur sacer, vel religiosus, & sic ne vllo vnquam tempore transeat in Ecclesiam l. fin. C. de pact. inter empt. & vendit. si hoc potest fieri per pactum priuatorum, quanto magis fieri poterit per statutum Laicorum, cuius longe maior est auctoritas, quàm conuentionis priuatorum l. non est singulis ff. de regul. iur. Nec obstat huic fundamento, quod ex aduerso per nonnullos obijcitur, vbi quis disponit de re propria, plus operari pactum, quàm statutum ad trad. per Abb. in c. cum dilectus de arbitris in 7. col. cum enim quis tradit rem venditam cum pacto, quòd non possit fieri alienatio in Ecclesiam, disponit de re propria, & propterea pactum est validum; quæ ratio cessat in vniuersitate, vel Principe statuente, qui carent proprietate

prietate rerum ſubditorum; nam, vt inquit Dec. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ nu. 36. Princeps Dominus dicitur omnium, quæ intra eius Territorium continentur, ſi minus ratione proprietatis, certè ratione iuriſdictionis, & protectionis iuxta not. in l. deprecatio ff. ad l. Rhod. de iact. propterea argumentatio prædicta valide ſubſiſtit, alioquin ſequeretur, quòd neque ſtatutum valere poſſet, per quod prohibetur alienatio ſtabilium in forenſem, quòd tamen ex communi, & receptiſsima omnium ſententia eſt validiſsimum, de qua teſtatur Iaſ. d. §. Diui in ſecunda lectura nu. 106.

Secundo, validitatem harum prouiſionum ſuadere videtur æquitatis ratio, quæ ſemper ſpectanda eſt l. quod ſi epheſi ff. de eo, quod certo loco. l. prouidendum C. de poſtul. nec enim debet admitti quis ad petendum id, cuius contrarium non eſſet poſtulaturus l. ſi ea lege C. de vſur. l. penul. C. de ſolut. quod enim quis in ſui perſona æquum exiſtimat, id etiam in alterius perſona debet æquum exiſtimare. l. ſi duo §. ſi quis iuncto §. ſequent. ff. de iureiur. & confert totus Tit ff. quod quiſq. iuris in alium ſtatuerit. Atqui Eccleſia iuſtum eſſe putauit, & verè iuſtum eſt, vt res, quæ ad eam peruenit ex liberalitate Laicorum, non poſsit rurſus in Laicum transferri, niſi ſub certa forma, & obſeruata ſolemnitate, nempè de licentia Pontificis, & ex cauſa neceſsitatis, aut euidentis vtilitatis Auth. de rebus Eccleſiæ non alien. per totum: Eas igitur etiam non æquo animo patiatur, quòd Princeps Laicus pro bono regimine ſtatus ſui decernat, ne bona ſtabilia ſubditorum ſuorum in Eccleſiam tranſerantur ſine ipſius Principis licentia prohibentis id ex cauſa maioris boni, & longè præſtantioris, quàm ſit bonum, quod Clerici facere poſſent in acquiſitione, & retentione ſtabilium; cum præſertim loco ſtabilium valorem ipſorum ſint conſequuturi, quaſi rem ipſam habituri, cum pre-

tium loco rei succedere videatur l. si & rem, & pretium ff. de petit. hæred. Cum præterea pecuniam ex stabilium alienatione redigendam in emptionem aliorum stabilium extra ditionem Serenissimi Principis existentium conferre possint, aut sub annuo censu tradere, qui census maioris etiam redditus sint futuri, quàm, qui ex fructibus stabilium singulis annis percipi possent.

Tertio, alienatio rei dotalis prohibita lege Ciuili afficit etiam Clericos, cum alienatio illius rei facta personis Ecclesiasticis sit etiam nulla iuxta doctrinam Abb. in d. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ ad fin. & in c. quod Clericis 7. col. de foro comp. non alia ratione, nisi quia prohibitio legis est in rem, & illam afficit, ita vt mulier inhabilitetur ad alienandum. Idem ergo videtur dicendum in casu proposito, nec enim prouisiones prædictorum dicuntur ligare Clericos, sed tantum subditos, & impedire ortum obligationis ex tali contractu. Qua ergo ratione valet statutum, aut lex etiam quo ad Clericos, quando loquitur in rem, quia non ligat Clericos, sed tantum subditos; eadem ratione idem esse debet, quando inhabilitat personam subditi ad alienandum, prohibendo alienationem stabilium in Ecclesiam: Nec obstat, si dicatur prohibitionem alienationis rei dotalis inductam lege Ciuili afficere etiam Ecclesiam, quia non sit generalis respectu omnium stabilium, sed specialis respectu solum rerum dotalium, ita vt ex hac prohibitione Ecclesia modicè lædatur, secus respectu alienationis omnium stabilium, per quam grauissimè, & immoderatè lædatur, prout considerat Ruin. in d. §. Diui num. 95. Nam respondetur, quòd, sicut prohibitio alienationis rei dotalis afficit etiam Clericos speciali fauore dotis, ita prohibitio alienationis omnium stabilium in personas Ecclesiasticas inducta per suprascriptas prouisiones pro communi bono omnium subditorum, & pro conseruando Principis

Imperio

Imperio intacto, & illibato, vim habere debet obligandi omnes subditos, quamuis inde personis Ecclesiasticis resultaret aliqua diminutio lucri, quòd fortè facere possent ex acquisitione, & retentione stabilium. Nam, vt considerat Signorol. de Homod. cons. 21. num. 13. huiusmodi prouisiones non iniiciunt frenum personis Ecclesiasticis, nec eorum bona quidquam attingunt, solum limitant potestatem subditorum circa alienationem stabilium, quòd facere licet Principi, & Reipub. arg. l. cunctos populos C. de Summa Trini. & fide Cath. l. ius dandi l. pupillo ff. qui tutor. dare poss. qui etiam subdit, quòd, etsi ex limitatione prędicta in quandam consequentiam persona Ecclesiastica videatur prohibita contrahere, & acquirere, ex quo subditus prohibitus est rem immobilem in ipsam alienare, & ita non reperit, qui secum contrahat; hoc tamen non est habendum in consideratione, sed quod principaliter agitur arg. l. 1. ff. de offi. pręsid. l. si quis nec causam ff. si cert. pet. l. si sponsus § circa ff. de dona. inter vir. & vxor.

Quarto, Nam etsi Laici non possint facere statuta, per quæ præiudicium aliquod fiat Ecclesiis, aut Ecclesiasticis personis in iam quæsitis, præterquàm, si quid forte statuant pro bono publico, cuius vtilitas etiam Clericis sit futura communis, non tamen prohibentur pro communi bono, & ad publicam vtilitatem; maximè vero pro conseruatione Imperij, quod habent, facere prouisiones respectu rerum eis acquirendarum, & huc confert vulgata regula, quòd facilius præiudicatur in quærendis, quàm in iam acquisitis l. qui autem in princip. ff. de his quæ in fraud. cred. l. fina. C. de acquir. possess. & hinc est, quòd Prælatus potest Ecclesiæ suæ conditionem facere deteriorem in acquirendis, non in quæsitis iuxta glos. in c. fin. 16. quæst. 6. Innocen. in c. 2. extra de donat. Canonistæ in c. 1. de dolo, & contumacia Abb. in c. tua ad fi. de his, quæ fiunt à Prælatis sine consens. Capituli,

pituli, & in c. verum extra de for. compet. Bar. & cęteri in l. iubemus nullam argum. illius tex. C. de Sacrosan. Eccles. Surdus cons. 116. num. 82. & ideo Bal. cons. 11. quod est insertum inter Consilia Anchar. concludit, quòd etsi in iam quæsitis Laici nullo ingenio possint derogare iuribus Ecclesiarum d. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, tamen in acquirendis est secus, si Laici non faciunt hoc malo animo, neque intentione præiudicandi Ecclesiæ, sed principaliter pro bono publico, vt communi vtilitati Reip. consulant, & sibi prosit in his, quæ ad sui status conseruationem pertinent; quod etiam sequitur Quintil. Mandos. in addit. ad alleg. Lapi 92. in litera T. concludens per statutum Laicorum posse præiudicari Ecclesiæ, seu Ecclesiasticæ personæ in quærendis, si Laici hoc non faciunt praua intentione nocendi Ecclesiæ, & eius iura lædendi; simileque est eiusdem Bal. consilium lib. 4. cons. 496. & huc etiam pertinet, quod tradit idem Bal. in rubr. extra de constitut. dicens valere statutum Laicorum, quòd Ecclesiæ nullo tempore possint prescribere res immobiles Laicorum, ne alioqui Ciuitas defraudetur collectis, ad quas Clerici non tenentur: Confert, quod tradit idem Bal. in c. quę in Ecclesiarum de constitut. nempè licitum esse Laicis prohibere alienationem rerum stabilium, quę sunt obnoxię tributis, aut collectis in Clericos, vel Ecclesias, ne, si in eos transferãtur, Respub. careat subsidio collectarum: nec est absimile, quod tenet Barto. in l. scripto §. fina. ff. de muner. & honor. Quòd, etsi Laici non possunt condere statutum, per quod imponatur collecta pro possessionibus iam quęsitis Clericis, aut Ecclesiasticis (nam id esset contra libertatem Ecclesiasticam) pro his tamen, quę non sunt adhuc Clericis, aut Ecclesiis acquisita valide statutum fieri potest, quòd prędia per eos acquirenda sint obnoxia oneribus collectarum, dicens ita fuisse prouisum per Perusinos, qui imponunt onera collectarum omnibus prędijs per Ecclesias acquirendis;

quam

quam opinionem sequitur etiam Bal.in l.placet C. de Sacrosan. Eccles. & hoc etiam extat pulcherrimum consilium 7.sub tit.de constit.Ioan.Calderini summi Canonistæ, vbi etiam respondet obiectioni, quæ fieri posset per tex.in Auth.item nulla communitas C.de Epis. & Cler. nam tex. ille loquitur de munere extraordinario, quod per Laicos imponitur Ecclesiæ tempore, quo res iam erat in dominio Ecclesiæ, & ante non erat hoc onere affecta, secus, si tale onus rei sit impositum ante, quam peruenisset in Ecclesiam, concludens tale statutum non dici contra libertatem Ecclesiæ, quoniam aliud sit imponere onera collectarum Ecclesiæ pro rebus Ecclesiæ hoc onere non affectis ante, quam ad eam peruenirent, tunc enim verè talium onerum impositio esset contra libertatem Ecclesiæ; aliud autem tale onus imponere rebus, quæ nondum ad Ecclesiam peruenerunt, sed peruenire possunt, tunc enim nihil attentatum dici posse contra Ecclesiasticam libertatem; concludens, cessante fraude, quæ præsumi non debet c.2.extra de reg.iur.talia onera posse imponi etiam ad præiudicium Ecclesiarum, ad quas bona peruentura sunt pro bono publico, & pro tuitione Ciuitatis, ad quod adducit etiam tex. in auth.de Santiss.Episc.in §.si quis autem litigantium, & in l.si quis litigantium C.de Episcop.& Cleric. per quas leges dixit Oldra.Episcopum non habere Territorium, nec ratione Territorij iurisdictionē: sed omnem iurisdictionem residere penès Principem Temporalem respectu bonorum intra eius Territorium existentium. ex his arguendo videtur inferri posse licere Principi pro bono publico, & ad tuitionem Ciuitatis Ecclesiæ præiudicare respectu bonorum stabilium acquirendorum, interdicta Laicis subditis alienatione eorum in personas Ecclesiasticas; quo genere argumenti vtitur, & illud latè prosequitur Ias.in d.§.Diui in 1.lect.à num.76.ad num.81. & in secunda, num.113.

Quin-

Quinto, illa diſpoſitio, quæ tendit ad officium Charitatis, non eſt improbanda, tanquam illicita, ſed immo laudabilis exiſtimanda l.præſes C.de ſeruit. & aqua l.ſi quis §. de alimentis ff.de liber.agnoſ. verùm huiuſmodi prouiſiones tendunt ad officium charitatis, nempè, vt homines Principis Imperio, & protectioni ſubiecti magis habeant, quàm, qui ſunt ab eius iuriſdictione exempti, quales ſunt regulariter perſonæ Eccleſiaſticæ; quo argumenti genere vtitur in hac materia Bald. d.conſ.11. num.3. inter conſ.Anchar.concludens, quòd, cum Princeps ex ordinata charitate teneatur magis ſibi ipſi, & ſtatus ſui conſeruationi, ac ſubditorum vtilitati proſpicere, non eſt exiſtimanda lex iniqua lata per eum, quam fouet ſimul charitas, & ratio naturalis, quamuis ex accidenti Eccleſiarum, & Laicorum conditio in aliquo deterior fieri videatur per prohibitionem alienationis ſtabilium factam ſubditis in perſonas Eccleſiaſticas. Si enim per hanc legem Princeps nec ſibi, nec ſubditis prodeſſet, perſonis autem Eccleſiaſticis iniurioſus fieret, & noceret, lex iniqua dicenda eſſet arg.l.2. §.idem Varus, ff.de aqu. plu. arcen. verùm ex quo lex vtilis eſt Reipub. & ſubditis ſalutaris, ratione paullò infra explicanda, non debet, nec poteſt redargui Princeps, qui talem legem tulerit æquiſſimam, conſiderata eius principali intentione, & ordinata charitate, quamuis per accidens in quandam conſequentiam aliquid ex ea præiudicium perſonis Eccleſiaſticis inferatur.

Sexto, mouet me non parum illa quoque conſideratio: conſtat enim poſſe quemlibet priuatum hæredem inſtitutum ab eius hæreditate repellere ſub conditione, ſi Monaſterium fuerit ingreſſus, & Monaſticam vitam elegerit, dummodo clare de hac ipſius voluntate conſtet, taliq́ue caſu Monaſterium excludi per ſubſtitutum, vt, poſt longam diſputationem, concludit Iacob.de Beluiſ.in §.ſed & hoc præſente in Auth.de Sanctiſſ.

Epiſc.

Episc.& quod fauor Monasterij, & religionis non debeat impedire manifestam testatoris volũtatem, qui potest rebus suis, quam velit legem imponere, quia, etsi fauorabilibus personis, & causis debitores simus, non tamen ita debemus, vt alijs iniustitia committatur c.ex timore de foro comp. sequitur Salicet. in Auth. nisi rogati num.6. & ibid. Paul.de Castr.nu.3. Corn. num.7. C. ad Trebell. late Dec. in c. in præsentia num.64. de probat. idem cons.259. num.2. & cons.426. num.2. Ripa in l. ex facto §. si quis rogatus ff. ad Trebell. Alex. cons.121. num.13. lib.2. Calca. cons.7. num.24. quam opinionem sequitur etiam Didac. Couaru. variar. resolutio. lib.1. cap.19. num.8.9.11. æquissimum dicens ob expressam testatoris voluntatem, quæ omnino seruanda sit, prout etiam inquit Jacob. de Beluis. loco supra citato latissimè Illustrissimus Cardin. Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib.11. titu.7. num.18. & per plures sequentes, id autem prorsus indubitatum est, vt omnes vno ore fatentur, quoties apparet testatorem motum ad excludendum Monasterium, quia enixè cuperet bona in familiam conseruari, vt per Dec. d. cons.259. num.2. Didac. vbi supra num.11. Cardinal. Mantica d. tit.7. num.21. vt enim turpè, & impium esset à testatore conditionem aliquam adscribi principaliter ad hunc finem, vt quemque auerteret à Monastico instituto, & à religionis professione, aut in odium Monasterij, ita iustissimè adijci potest in familiæ fauorem; qua ratione potest etiam pater iustissimè maiorem quantitatem filiæ nubenti relinquere, longè minorem eidem profitente religionem, quòd longè maior dos necessaria sit nubenti, quàm religionem profitenti, cum maiora onera, maioresque sumptus nuptis, quàm Monialibus incumbant, aut ea sane ratione, vt tantò maiorem partem posteris suis relinquere possit, prout tradit idem Couaru. d. c.19. num.9. post Iacob. de Beluis. Bal. Salic. Paul. de Cast. Corn. Jmol. Dec.

Crot.Anchar.ab eo citatos. Quòd si quis potest Monasterium expressè à successione excludere, vt bona in eius familia conseruentur, nec propterea dicitur aliquid attentare contra Ecclesiasticam libertatem, cur non licebit etiam Principi, cuius dominio, & protectioni omnes familiæ status sui subiectæ sunt ob bonum publicum, & commune, proque earum conseruatione lege generali prospicere, ne quæ bona stabilia per Laicos Monasterijs relinqui possint, ex quorum alienatione magna familiarum paupertas, & vilitas consequatur, cum Princeps, qui & Pastoris populorum nomine nuncupatur instar sit maximi cuiusdam, & prouidentissimi patrisfamilias, eiusque Imperij vires eo maiores, & firmiores reddantur ex singularum familiarum cōseruatione. Constat autem familias per diuitias conseruari, & valde Reipub. interesse, quòd in eis diuitiæ conseruentur l.1. §.quamuis ff.de ventre insp. §.1.in Auth.vt sine quoque suffragio; cum per subditorum diuitias Respublicæ defendantur, vt per Decia.respons.44.num.28.lib.2.argum.tex.in l.ad subeunda C. de decur. lib.10. & per consequens non paruum detrimentum accipiant, si familiæ subditorum paupertate sordescant; facillimè autem ad paupertatem, & inopiam rediguntur ex stabilium alienatione, cum pecunia inde redacta consumptioni paratissima sit, iuxta vulgatum illud; pecuniam sine peculio rem fragilem esse l.si chorus §.1.ff.de legat.1.

Septimo, In hanc sententiam potissimum descendi ex eo, quòd publicum, & commune bonum priuatorum commodis est præferendum, ita vt liceat à minori bono recedere, vt maiori inseruiatur argum.tex.in l.1. §.fina.C.de caduc.toll.l.vtilitas, C.de primipilo lib.12.l.actione §.labeo ff.pro soc. Bald.in l.rescripta C.de precib.Imp.offer.in l.quicunque ad finem C.de seru. fug. & est receptissimum apud omnes tàm Theologos, quàm Canonistas, & Legistas. Atqui hæ prouisiones ordinatæ sunt ad publi-

publicum, & commune bonum resultans ex eo, quòd vires Imperij Serenissimi Principis, & Reipublicæ conseruentur intactæ, & illibatæ, in aliquo non debilitatæ, nec imminutæ ad communem subditorum vtilitatem, atque fœlicitatem. Ergo non sunt censendæ contra Ecclesiasticam libertatem; cum nunquam dispositio possit damnari, aut reprehendi, tamquam Ecclesiasticæ libertati repugnans, quamuis per eam grauetur in aliquo persona Ecclesiastica, publica, & communi Reipub. vtilitate hoc suadente arg. tex. in l. ad instructionem C. de Sacrosan. Eccles. in §. sancimus in Auth. de Ecclesiast. tit. in c. aduersus. in c. peruenit de immun. Eccles. Et huc referri possunt plurima ex latè per me deductis in secundo euidẽtiali, quæ hic pro repetitis habeantur, & tanto minus hæ prouisiones, quæ pro fine propositum habent publicum, & commune bonum censeri debent repugnantes Ecclesiasticæ libertati, cum per eas directo non grauentur personæ Ecclesiasticæ, sed magis subditorum potestas in aliquo limitetur, quamuis per indirectum, & non ex principali intentione Serenissimi Principis legislatoris, Ecclesia prohibita videatur acquirere. Quòd autem ad publicum, & commune bonum sint ordinatæ, manifestè conuincitur ex ea consideratione, quòd conseruari stabilia subditis pertinet ad rationem publici, & communis boni, nempè vt fructus, qui ex stabilibus percipiuntur, deseruiant oneribus matrimonij supportandis, alendis, & liberaliter liberis educandis l. de oneribus C. de iur. dot. l. si quis à liberis ff. de liberis agnos. l. penult. C. de alendis liberis; immo & nutriendis parentibus, quando sibi ipsis superesse non possunt toto tit. de liber. agnos. & quis non videat hæc omnia pertinere ad publicam vtilitatem l. 1. ff. solut. matrim. & est præclarus tex. in l. fi. in §. ipsum autem filium C. de bonis quæ liber. vbi prohibentur filij vendere proprietatem bonorum aduentitiorum, quoniam fructus debent deseruire parentibus iam ad

inopiam redactis alendis, tùm etiam ipsorum filiorum causa, quibus expedit eorum iuueniles calores coerceri, ne alioqui voluptatibus indulgentes, facta stabilium alienatione, tristem exitum sentiant, qui eos post dispensum patrimonium expectãt; nimis enim lugubre esset cernere parentes ex alienatione stabilium ad paupertatem redactos squalere in sordibus paupertatis vnà cum vxore, liberis, & parentibus, cum ex eorum conseruatione hæc incommoda euitentur; immo & eleemosynarum largitionibus ex redditibus bonorum faciendis possint pauperum inopiam subleuare.

Sed & Principis interest bona stabilia subditis conseruari, quibus saluis sint idonei publicis muneribus subeundis l. ad subeunda C. de decur. lib. 10. inhabiles autem reddantur ad paupertatem redacti ob stabilium alienationem iuxta tex. notab. in l. cura §. inopes, & in l. rescripto in princip. ff. de muner. & honor. Cum præterea Laicis stabilia possidentibus collectæ, & alia munera personalia tàm ordinaria, quàm extraordinaria imponi possint, quæ tamen Clerici prætendunt non posse imponi bonis à se possessis Barto. in l. 1. C. de mulier. & in quo loco, in l. rescripto §. fin. de muner. & honor. Curt. iun. consf. 6. Paul. de Cast. in l. 1. C. sine censu, vel reliqu. Alexan. cons. 101. colum. 3. volum. 1. Dec. consil. 355. colum. 2. Boer. decis. 260. num. 11. Calder. d. cons. 7. de constit. per tex. in c. 1. de immunit. Eccles. in 6. & in Auth. item nulla communitas C. de Episcop. & Cler. ita vt facta per subditos alienatione stabilium vires Reip. & Imperij non parum debilitari, ac paulatim labefactari contingat arg. tex. in l. 3. §. præses ff. de muner. & honor. ibi, ne his oppressis, simul eorum vires, & viribus Respublicæ destituantur, quasi verò, debilitatis viribus subditorum, consequens etiam sit, vt vires Reipublicæ pariter debilitentur, quas tamen conseruari integras, & intactas respicit publicum, & commune bonum, nempè conser-

conseruationem Imperij, cuius oportet Principem valde sollicitum esse, argum. tex. in c. 1. §. donare, aut pro anima iudicare, qualiter olim feudum alienari poterat & de prohibita alienatione feudi per Lothari. c. 1. in fi. principij ibi, per quod Imperij minuatur vtilitas. Confert quod tradit Oldrad. cons. 94. concludens Reges posse quidem facere donationes, dummodo per eas Regia Maiestas, & dignitas non lædatur. & simile est, quod scriptum reliquerunt Specul. in tit. de instrument. edit. in §. nunc autem in fine, &. Bal. ibid. in addit. ad eum in verbo, quòd si Rex, nempè, quod, si per donationem Regis factam Ecclesiæ grauiter Imperium, vel Regnum lædatur, successor potest illam reuocare; quem refert, & sequitur Rol. à Val. consil. 2. num. 97. lib. 1. Interest enim non modo Principis vires Imperij non minui, sed conseruari intactas, & illibatas, verùm etiam pertinet hoc ad publicam securitatem omnium subditorum, cum, si vires Imperij sibi constent, facilè Princeps eiusdem Imperij fines tueri possit, bonaque, & vitas subditorum ab incursionibus, & rapinis hostium intacta conseruare, eosdem procul arcendo, & opprimendo; quòd certè redundare potest in communem vtilitatem, atque securitatem etiam personarum Ecclesiasticarum, & bonorum eorundem intra Territorium Principis existentium, vt certè non possit dici aliquid intentatum contra Ecclesiasticam libertatem per huiusmodi prouisiones, quæ finem propositum habent conseruationem Imperij, cum per eas magis foueatur Ecclesiastica libertas parta tam personis quàm bonis Ecclesiasticis tanto maiore securitate, quanto magis vires Imperij sibi constant. Qua ratione considerata Bal. in c. licet extra de iudic. post Signorol. de Homod. concludit statuta prohibentia alienationem stabilium in personas Ecclesiasticas esse iuridica, & non improbanda, nec censenda contra libertatem Ecclesiasticam, quasi vero condita pro securitate

publici

publici Territorij, & publicarum functionũ, & ad eum finem, ne diminuantur Reipub. vires, sentiens eas non parum debilitari posse ex frequenti alienatione stabilium in personas Ecclesiasticas, subductis bonis Laicorum à publicis functionibus, & ab oneribus extraordinarijs, quæ personis pro rebus imponuntur; Clerici tamen prætendant imponi non posse bonis à se possessis; subditis, quibus imperari possit ad egestatem redactis, ita vt interdum etiam foro cedere post dissipatum patrimonium, aliasque sedes quærere cogantur, dum se vident ab alijs Ciuibus neglectos, atque despectos haberi, quamuis sint honestissimo loco nati.

Itaque cum commune, & publicum bonum priuatorum commodis sit præferendum, maiorque ratio illius habenda, quod magis commune sit; sequitur prouisiones prædictas Serenissimi Principis iustissimas censeri debere, quæ magis commune, & magis sublime bonum pro fine propositum habent, nempè bonum regimen status ipsius, conseruationem temporalis iurisdictionis pro incolumitate Imperij, quod à solo Omnipotenti Deo, & à nullo mortalium agnoscunt, & subditorum omnium fœlicitatem. Cum quo bono, si conferatur illud, quod Ecclesiasticæ personæ prætendere possunt, ex eo quod non restringatur Laicis alienatio stabilium in eorum personas, vix est, vt rationem boni habere videatur; &, quia maiori bono æquo animo cedere debent, quod etiam ad Clericorum commodum, & fauorem cedere possit, magna illis quoque parta securitate, ex eo quòd vires Imperij integrè sibi constent, non debilitatæ, non diminutæ.

Ita vt per has prouisiones Princeps Serenissimus nihil, nè minimum quidem attigerit de bonis personarum Ecclesiasticarum, frenum tantum iniecerit bonis Laicorum eius Imperio subiectorum, neque id absolutè, sed bonis tantùm stabilibus, limitata paulisper potestate subditorum circa horum alienationem

nem ex causa maioris boni, adhibito præterea temperamento, vt alienatio nihilominus in personas Ecclesiasticas fieri possit accedente Principis consensu, & auctoritate, ita vt alienandi facultas non penitus interdicta fuerit, sed indulta sub certa forma intelligatur, quod ipsum tanto magis æquas reddit prouisiones prædictas, vt considerat Signorol. de Homod. cons. 21. num. 15. ad hoc plura adducens, & non est dubitandum, quin Serenissima Respub. quæ hanc facultatem non semel indulsit post vltimã ab eâ latam legem de anno 1605. non etiam in posterum eandem sit facile concessura, quæ singularis ipsius est benignitas in omnes, quoties & Christiana pietas, & opportunitas ipsa temporum, & personarũ id visa fuerit postulare.

Octauo, non omitto similia statuta alibi quoque vigere, vt in Regno Galliarum tradit Guliel. de Benedict. in cap. Raynutius in verbo, & vxorem nomine Adelasiam nume. 44. & in statu Mediolani, de quo extat præclarum responsum Signorol. de Homod. cons. 21. qui etiam attestatur id obseruari in pluribus partibus Lombardiæ, immo ferè per totam Lombardiam; creditur autem Doctori insigni asserenti extare cõsuetudinem in aliquo loco, vt per Dec. cons. 559. num. 6. post Bart. in l. de quibus, ff. de legib. vt certè non videatur vni Principi Venetiarum religiosissimo præ cæteris denegandum, tanquàm illicitum, & contra libertatem Ecclesiasticam attentatum, quod pluribus alijs in locis, tanquàm licitum admittitur, vt potè ordinatum ad finem maioris boni, & ad publicam vtilitatem. Andr. Gail. lib. 2. practicarum obseruationum obseruat. 32. attestans de diuersis Germaniæ partibus Bald. consil. 174. lib. 5. loquens de Ducatu Saxoniæ lege lata per Carolum Magnum, quibus & alij plures addi possent, quos ego silentio prætermitto, contentus vnica attestatione Ludouici Molinæ Theologi grauissimi insigni præcæteris & zelo religionis, & soli-

soliditate doctrinæ, Is enim in prima parte Tract. de iust. & iur. disput. 140. vers. quia de iure huius Lusitaniæ Regni, attestatur lege prouisum esse in eo Regno, vt neque Ecclesiæ, neque Monasteria emere possint bona aliqua immobilia absque licentia Regis: Subdent, quòd, si vel donatione, vel successione aliqua illis aduenient, tenentur illa alienare intra diem, & annum, nisi obtineant facultatem à Rege, vt illa sibi retineant. Id autem in dicto Regno, & ordinarie in aliis sancitum esse, ne paulatim plus iusto accrescant Ecclesiis tùm immobilia bona, tùm redditus Ecclesiarum, & Monasteriorum in detrimentum Laicorum; præsertim, cum pleraque Monasteria iure hæreditario quotidie loco suorum religiosorum succedant in bonis defunctorum.

Libuit mihi singula verba huius Auctoris apponere, vt intelligi possit legem hanc Lusitaniæ Regni, si conferatur cum lege Serenissimi Principis Venetiarum longè rigorosiorem esse, cum & iussio cogens ad alienandum bona stabilia, quæ ad Ecclesias, & Monasteria peruenerint donatione, aut ad illa iure successionis ab intestato fuerint deuoluta, in ipsas Ecclesias, & Monasteria dirigatur, ita vt ipsismet Ecclesiis incumbat necessitas alienandi, & à se ablegandi stabilia etiam iure successionis ab intestato acquisita, vnius tantum anni, vniusq; diei interposita mora. Lex autem Veneta verba dirigit in Laicos, prohibendo, ne bona stabilia in personas Ecclesiasticas transferre possint multiplici moderatione adhibita, nempè vt hoc facere possint de licentia Principis, iusto pretio personis Ecclesiasticis persoluto, ac denique lapso biennio, vt certè, quod licuit Regi statuere in vniuerso Lusitaniæ Regno, id etiam licere debuerit Serenissimo Principi Reipub. Venetæ in omni loco eius ditioni supposito, maiore præsertim adhibito temperamento. Sed ego non tanti facio huius viri attestationem,

nem,

nem, quanti rationem, qua legem hanc siue latam in Regno Lusitaniæ, siue in alijs partibus tanquam æquissimam commendat: ne scilicet paulatim ex hac immoderata alienatione stabilium in personas Ecclesiasticas, & Monasteria, plus iusto accrescant Ecclesiis, & Monasterijs tùm bona stabilia, tum redditus Ecclesiarum in Laicorum detrimentum, ita vt Clerici plus æquo abundent, Laici verò vilescant in sordibus paupertatis.

Quòd si etiam auctoritatibus sit pugnandum, non desunt, qui stent pro validitate statuti prædicti, & intrepidè tueantur, nihil per huiusmodi statutum factum contra Ecclesiasticam libertatem Iacob. Butrig. in l. assiduis C. qui potior. in pign. hab. & in Authen. Cassa, C. de Sacrosan. Eccles. Signorol. de Homod. post longam, & accuratam disputationem Bal. in d. c. Clerici de iudic. in l. cunctos populos C. de Summa Trinit. & fide Cathol. in cons. 11. inter Consilia Anchar. Ad quod etiam proximè videtur accedere Calder. d. cons. 7. de const. & , vt alios prætermittam Ias. in d. §. Diui, qui quidem in secunda lectura num. 113. ad fin. numeri, attestatur hanc opinionem veriorem esse in puncto iuris, cum nitatur solidis fundamentis, qui etiam in prima lectura sub num. 81. ad tex. in c. fina. de immun. Eccles. in 6. in quo potissimum ius fieri videtur in fauorem Ecclesiæ, respondet tex. illum loqui in casu, quo statutum prohibet quamcunque bonorum venditionem, & omnino commercium inter Laicos, & Ecclesiam, secus esse quando prohibet Laicis solum venditionem stabilium, eorumque translationem in Ecclesiam. Addo Opizonem in d. §. Diui num. 105. Alberic. in 2. parte statut. quæst. 2. num. 33. Tota vis est in tollendis his, quæ in contrarium afferebantur.

Ad primum igitur obiectum, supposito, quòd verè fieri dicatur contra libertatem Ecclesiasticam, si auferatur Ecclesiæ, quod ei concessum est priuilegijs Imperatorum, aut quod ei com-

 petit

petit iure communi; respondetur nihil tamen per huiusmodi prouisiones contra libertatem Ecclesiasticam attentatum, quod infringat priuilegia per Imperatores eis concessa, aut quæ competunt ei de iure communi; Nàm, quòd attinet ad priuilegia de quibus in d. l. prima in l. illud, & in l. vt inter diuinum C. de Sacrosan. Eccles. apparet clara responsio: lex enim proxima, quæ fuit Constantini Magni C. de Sacrosan. Eccles. nihil concessit in priuilegium Ecclesijs, cum statuit posse vnumquemque, quod voluerit ipsis liberè relinquere, id autem facile colligitur ex ratione, quam subijcit, dicens nihil esse, quòd magis hominibus debeatur, quàm, vt supremæ voluntatis libera sit dispositio, & ita innuat hoc non in priuilegium fuisse concessum Ecclesiæ, cum cuicunque, etiam priuato, dummodo capaci, possit quis testamento relinquere, illud solum præstitit Constantinus, remouit enim obstaculum, quod ante erat impedimento, ne quid Collegio Christianorum valide relinqui posset, cum collegijs illicitis nihil relinqui possit; Collegium autem Christianorum ante fidem Christi susceptam reputabant Imperatores sectam quandam superstitiosam hominum, vt animaduertit Bald. in d. l. 1. num. 13. Per legem autem illud validitatem tribuit Iustinianus donationi collatæ in Ecclesiam, & etiamsi insinuatione careat: nam, quòd attinet ad donationem, quæ per Laicos fit Ecclesiis, nihil ea lege tribuitur in priuilegium, cum ante illam quoque legem posset quilibet arbitrio suo donare Ecclesiis, prout etiam cuilibet priuato, solum priuilegium in eo consistit, vt donatio valeat, quamuis insinuatione carens; contra quod priuilegium nihil per huiusmodi prouisiones dicitur attentatum, cum ne verbum quidem vllum in eis de insinuatione prædicta. Similiter dicēdum de priuilegio l. vt inter diuinum, nempè, quòd ex alienatione facta in Ecclesiam, dominium absque traditione transferatur; nam & hic duo consideranda sunt, causa propter quam

transit

transit dominium, nempè venditionis, donationis, legati, & hoc modo considerando nihil dicitur in priuilegium concessum Ecclesiis, quod etiam cuilibet non competeret; alterum vero est, quod dominium absque traditione transferatur, & hoc verè dicitur concessum Ecclesiis in priuilegium, quam dominij translationem hoc modo priuilegiatam prouisiones prædictæ non impediunt. Quò vero ad ea, quæ competunt iure communi, nempè posse capere ex testamento, acquirere ex donatione, & venditione, respondetur in genere loquendo, si quid horum auferatur Ecclesiæ, lædi quidem Ecclesiasticam libertatem, sed insuper etiam aliud requiri, vt hoc mala intentione fiat, nempè animo præiudicandi Ecclesiis, secus, si sub ratione communis, & publici boni pro conseruandis iuribus Imperij, quòd etiam in vtilitatem Clericorum redundare potest, & pro fœlicitate subditorum, quos locupletes conseruari & ipsorum, & Reipub. plurimum interest.

Secundo respondetur non absolutè prohiberi subditis alienationem in Ecclesias, sed cum triplici modificatione, primo quoad stabilia tantum, secundo vt non vltra biennium Ecclesia retinere possit, tertio, vt eadem etiam perpetuo possit retinere, accedente Principis licentia, ita vt Ecclesia capere possit ex cuiuslibet alienatione, testamento, venditione, aut alia quacunque causa seruatis conditionibus prædictis, ita vt vltra biennium capere non possit lege resistente, nisi id indulgeat Principis benignitas, refuso præterea pretio, & iusta æstimatione bonorum stabilium, ita vt parua censenda sit iactura, quam facerent personæ Ecclesiasticæ, ex eo quod potestas Laicis fuerit limitata, maximum vero lucrum, quod faciat Respub. si bona stabilia inter Laicos conseruentur ad finem publici, & communis boni; Nam, quoties prohibitio alienationis, & disponendi super proprijs bonis non est perpetua, simplex, & absòluta, sed limitata,

 quali-

qualificata, & sub certa forma, tanto magis iusta redditur, eius rigore temperato, vt per Signorol.d.conf.21.num.25.per plura iura, quæ ad propositum adducit. Tertio responderi potest posse præiudicari Ecclesiis respectu bonorum quærendorum ex causa communis, & publici boni, vt latius in sexto fundamento deductum fuit.

Secundum obiectum non obstat, nam tex.in d.c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, & quod ibi notant scribentes, procedit, quoniam ibi Laici volebant statuere de rebus iam acquisitis Ecclesiæ prohibendo ipsarum alienationem, quod, etsi fauorabile sit Ecclesiis, non tamen validum est, quoniam bona Ecclesiarum ab eorum iurisdictione penitus sunt exempta, & ita statutum ibi, quamuis Ecclesiæ fauorabile reprobatur, tanquam mittens falcem in messem alienam, prout respondet Signorol. d.consil.21. sub num.26.vers.his præmissis, vltra quod etiam statuta Laicorum honesta, & rationabilia etiam quoad Clericos valent pluribus casibus, quorum quinque enumerat Felin.d.c.Ecclesia Sanctæ Mariæ sub nume.81.vers.primus casus vsque ad num.85. Respondetur secundo in casu proposito non posse dici nullas huiusmodi prouisiones ex defectu potestatis Laicorum in Clericos, & eorum bona; cum dispositiones ipsæ dirigantur ad Laicos Principi temporali subiectos, & fiant super bonis mere Laicalibus, & quamuis per indirectum aliquod inde præiudicium Clericis generetur, tamen non videtur habendum in consideratione, vt antea dixi, cum non veniat ex prima intentione statuentium, quæ non alia fuit, quàm publicæ, & communi vtilitati consulere, non autem Ecclesiam in aliquo lædere: nec inde argui potest defectus potentiæ in statuentibus, quidquid secundum aliquos argueretur, si quid directè in personas Ecclesiasticas, aut super eorum bonis statueretur, quòd tamen perpetuum non esset, nec indistinctè, aut absolute procederet.

Ad vltimum respondetur, quòd, etsi mentio personarum Ecclesiasticarum expreßè facta fuerit, in quas Laici bona stabilia alienare prohibeantur, non ideo tamen minus prouisiones prædictæ validæ censeri debent, quasi factæ in odium Clericorum, & similium personarum, atque ita nocendi animo, quia sicut per statuta particularia singularum Ciuitatum huius Serenissimi Dominij, & aliorum multorum locorum prouisum est, ne bona stabilia in non subditos quouis titulo transferri possint intuitu maioris boni, & pro conseruandis cuiusque Reipub. viribus, quidquid dici possit, vtrum huiusmodi statutis personæ Ecclesiasticæ comprehendantur, prout comprehendi visum fuit & Crotto, & Ferdinando Loazes in d. §. Diui, & Feder. de Senis & Card. Zabar. & Barbatiæ, & Signorol. ante per me citatis; Ita ob eandem rationem communis, & publici boni, multo magis licuit Serenissimo Principi prohibere, ne stabilia à Laicis in personas Ecclesiasticas transferantur, cum ex frequenti translatione stabilium in Ecclesias non minus eneruentur Imperij vires, quàm minuantur cuiusque Reipub. vires, si bona stabilia in extraneos, & forenses transferantur. Et, sicut lex prohibens stabilium alienationem in certum genus hominum, veluti in Iudices, officiales, & similes, iustissima iudicatur ob maius periculum, quod subditis imminere potest, ne bonis suis spolientur, & ad paupertatem redigantur, si in hos etiam, in quibus maior est auctoritas, & pecuniarum copia, alienatio permittatur, l. principal. ff. si cert. petat. l. non licet, l. officij, ff. de contrahen. empt. l. vnica, C. de contrac. Iud. ita in proposito dici posse videtur, quòd, cum & Monasteria opulentißima reperiantur, quibus, vt est maxima diuitiarum copia, ita possessionis eorum vix vllus est finis (licet enim mihi vti verbis Baruch Prophetæ suæ prophetiæ cap. 3.) eo facilius sequi potest, nisi opportunè prouideatur, vt Laici bonis stabilibus

bilibus exuiſcerentur cum graui ipſorum iactura, & in diminutionem non paruam virium Reipub. quemadmodum conſiderat Signorol. de Homod. d. conſ. 21. num. 23.

Denique dico non eſſe præſumendum in tàm religioſo Principe malum animi affectum erga perſonas Eccleſiaſticas, argu. l. merito, ff. pro ſocio, vt in caſu non abſimili in hac ipſa materia tradit Calder. d. conſ. 7. de conſt. tum etiam multo magis, quia clarè conſtat, qua intentione motus fuerit Princeps ad has prouiſiones faciendas, nempe ad finem publici, & communis boni pro conſeruandis viribus Imperij, & euitando damno, quod ex frequenti ſtabilium in perſonas Eccleſiaſticas alienatione incurrere poteſt, vt clarè demonſtrat prouiſio facta de anno 1258. ponderando illa verba, niſi ſalua ratione communis, & altera de anno 1536. ex probemio elicita, quatenus ibi dicitur, & eſſendo da prouederſi, come richiede vna coſi importante materia per l'intereſſe publico: ex probemio enim elicitur cauſa finalis diſpoſitionis, Bart. in l. 1. in principio, ff. ad Maced. Bal. in l. vt liberos, C. de collat. & finalis intentio eſt, quæ regit omnes diſpoſitiones, vt per Bal. in l. generaliter in ſecunda opp. C. inſtit. & ſubſtit. Cum ergo clare conſtet de intentione Sereniſsimi Principis ad eum finem ordinata, vt per has prouiſiones conſuleret publicæ vtilitati, & ad euitandum damnum, quod facile incurrere poſſet ob frequentem ſtabilium in perſonas Eccleſiaſticas translationem, ceſſat omnis maleuoli animi ſuſpicio. Cumque vltima prouiſio de anno 1605. per quam prouiſiones antea factæ extenduntur ad omnia loca Dominio Sereniſsimi Principis ſubiecta, atque ad illas expreſſam habeat relationem; ſequitur, rationes in illis expreſſas, in ea quoque pro repetitis habendas eſſe ex vulgata regula, quòd relatum ſit in referente cum omnibus qualitatibus ſuis Auth. ſi quis in aliquo, C. de edend. cum vulgaribus. Non ommitto

etiam

etiam notabilem distinctionem, quam in hac materia tradidit Signorol. d.conf. 21. num. 25. Aut enim constat de malo animo statuentium in condendis huiusmodi statutis, vt obsequia Ecclesiæ denegentur, quo casu statuta sunt iniqua censenda, & contra libertatem Ecclesiasticam, aut constat de intentione eorum, qui has prouisiones fecerunt, vt sibi ipsis propria Territoria conseruentur, & ne vires Repub. labefactentur, & cessat omnino scrupulus maleuoli animi: Aut verò dubitatur, qua intentione moti fuerint ad ita statuendum, quo casu non sufficit expressam factam fuisse mentionem personarum Ecclesiasticarum ad hoc, vt malo animo statuisse intelligantur, nisi & alterum concurrat, nempe quòd eis omnia commercia cum Laicis voluerit prohibere, & necessaria humano victui subducere, prohibendo generaliter, ne quis ab eis quidquam emat, ne quis aliquid eis vendat, ne panem coquat, ne granum molat; in quem sensum intelligendum esse text. in d. cap. fin. de immun. Eccles. in 6. testatur Iason dicto §. Diui, numero 81. in prima lectura, Dec. in d.cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ ferè ad finem.

Itaque sublatis omnibus, quæ in oppositum afferebantur, existimo ego prouisiones prædictas tanquàm rationabiles, & minime lædentes Ecclesiasticam libertatem optimo iure subsistere, cum non attingant vllo pacto bona Ecclesiarum, Laicis tantum subditis frenum imponant, seu verius limitent potestatem ipsorum circa alienationem stabilium ex causa publici, & communis boni, neque id absolutè, sed magno adhibito temperamento, vt non vltra biennium, nec sine licentia Principis alienare possint, quòd eo magis dicendum est, cum prouisio facta de anno 1605. per quam extenduntur prouisiones antiquæ ad omnia loca subiecta Serenissimo Dominio verè sequelæ sint præcedentium antiquarum prouisionum, quæ longissimo

gissimo tempore obseruatæ fuerunt nemine vnquã contradicente; & ratio est manifesta, quia statutum in capite, in membris quoque virtualiter intelligitur esse statutum, cum non deceat membra à capite dissidere, aut alio iure censeri.

Transeo ad secundum propositæ consultationis caput; vtrum valida sit prouisio facta de anno 1537. 21. Martij, postea verò renouata de anno 1561. 27. Octobris, qua cautum est, ne quis audeat Ecclesias vllas fundare, aut ædificare Ecclesiastica Monasteria, Hospitalia, & religiosas domos extruere, aut alia loca, in quibus personæ aliquæ, cuiuscunque generis existant, conuenire possint; & si quid horum extructum fuerit, inconsulto Serenissimo Principe, & absque licentia maioris Consilij, graues pœnæ imponuntur, tùm demolitionis ædificiorum, tùm banni perpetui illius, qui aliquid huiusmodi præsumpserit, & vt Laicus in Decretis, seu prouisionibus prædictis.

Videretur enim prima facie dicendum per has prouisiones violatam esse auctoritatem Apostolicæ Sedis, eiusque iurisdictionem contemptam, & factum contra Ecclesiasticam libertatem, cum neque Ecclesiæ, neque Ecclesiastica Monasteria subiaceant temporali iurisdictioni Iudicis Laici, & iniquum videtur eos pœna mulctatos esse, qui magis debuissent præmijs allici, & inuitari ad hæc opera pietatis; cum Princeps Secularis nihil de rebus, vel negocijs Ecclesiasticis statuere possit d.c.bene quidem 96. distinct. c. vlt. de reb. eccles. non alienan. Hospitalia verò, Ecclesiæ, Monasteria res Ecclesiasticæ dicantur Card. Zabar. in c. quia contingit de relig. domib. curaque Ecclesiarum Episcopis incumbat c. quicunque 16. q. 1.

Ab hoc dubio me breuibus explico, nec enim res ista altiorem requirit indaginem. Itaque, respondendo, dico longè aliam fuisse mentem, & finem propositum Serenissimo Principi, & toti

Repu-

Reipublicæ; nec enim id sibi tribuit, vt prætendat Ecclesias, & Ecclesiastica Monasteria, locavè religiosa ad suam iurisdictionem pertinere, etiam postquam Ecclesiæ, & cætera loca Ecclesiastica, de ipsius licentia fuerint iam constructa, nisi, vbi boni publici necessitas id requirat. Verùm illud optimo iure tuetur, atque defendit, antequam huiusmodi ædificia extruantur, ratione locorum, in quibus extruenda sunt, id verò ad eius iurisdictionem pertinere; Cum negari non possit, quin Princeps respectu Territorij sui, & locorum eius Dominio subiectorum, habeat iurisdictionem temporalem, & ideo iure posse ad finem euitandi scandala, & damna, quæ sibi ex huiusmodi ædificiorum constructione imminere possent, legem condere, obligando subditos, ne quid horum extruere audeant, vel præsumant, cum adhuc loca, in quibus Ecclesię, vel Monasteria essent ædificanda, profana sunt, & in communi hominum commercio posita, à quo postea eximuntur, cum iam Sacra, aut Religiosa fuerunt effecta iuxta tex. in l. inter stipulantem §. sacram, ff. de verb. oblig. Est enim Princeps Dominus Territorij, & in eo iurisdictionem habet arg. l. extra Territorium ff. de iurisdict. omn. Iudic. & eam exercendo nihil, quod ad personas Ecclesiasticas spectat; dicitur attentare; qua quidem iurisdictione temporali carent Episcopi, cum etiam careant Territorio, vt antea dictum fuit ex Oldrado: Vnde etiam frequentissime contingit, vt Diœcesis ad Episcopum pertineat, cum Territorium alterius Principis iurisdictioni subijciatur, quemadmodum animaduertit Alciat. in l. pupillus, ff. de verborum signific. Territorio inde denominato, quòd Princeps, siue, qui ex eius auctoritate iuridicendo præest, ius terrendi, seu submouendi habeat.

Et sanè, si decet vnumquemq; patremfamil. sollicitum esse, ne quis noui aliquid in eius domo moliatur, quod damnum aliquod, & incommodum aut ipsi patrifamil. aut inhabitantibus

afferre possit; sic ad officium prouidi Principis spectat inuigilare, quibus in locis extruantur Ecclesiæ, aut quæ Monasteria in Ciuitatem inducătur: Sunt enim Ciuitates, instar magnæ cuiusdam domus, cuius paterfamilias est supremus Princeps, cuiusq; prudentiæ incumbit explorare loca magis opportuna, in quibus ædificentur Ecclesiæ in Oppidis præsertim, Ciuitatibusque munitis non propinque mœnibus, non Arcibus, aut fortalitijs, ita vt eas tempore belli demoliri non sit necessarium pro maiori oppidorum, & Ciuitatum securitate, in quas Ecclesias hostes clàm, & dolis malis introducti, perniciem Ciuitatib. afferant; nec enim nouum est Conuenticula illicita etiam intra Ecclesias haberi posse, vt supponit Imper. in l. Conuenticula illicita C. de Sacrosanct. Eccles.

Secundo, Respondeo eam prouisionem, qua Serenissimus Princeps prohibuit extructionem Monasteriorum, Hospitalium, similiumq; locorum, non habere pro fine simplicem illam molem, quæ surgit ex eorum ædificio iam constructo, sed alium finem spectare, nempè personas eorum, qui in dictis ædificijs collecti, in vnum vitam ducturi essent, ita vt Princeps debeat pro munere officij sui, & proprij status conseruatione, & maiore tranquillitate subditorum inuigilare, ne quæ nouæ Sodalitates, aut religiosorum sectæ inducantur in Ciuitates, quæ mores ipsarum corrumpere, & seditiones inter ciues excitare possent, aut aliquid contra Imperium Principum moliri, prout plerisq; Ciuitatibus euenisse docuit experientia, quæ dicitur magistra rerum c. occupantes c. quoniam sit de elect. in sexto, & hinc fit etiam, vt omnia Collegia regulariter illicita censeantur, nisi expresse permissa probentur l. 1. in princip. ff. de Colleg. illic. habuerunt enim antiqui Legislatores Collegia semper suspecta, quod etiam tradit Alciat. in l. Neratius ff. de verborum signifi. subdens plerumque contingere posse, vt sub prætextu Sacri Con-

uentus

uentus improbi homines, simulata sanctitate, multa moliantur aduersus leges, pudicitiam mulierum, bonaq; Ciuitatum instituta, prout Titus Liuius lib. 38. eleganter, & late prosequitur Romæ contigisse: Ideoque non est culpandus Senatus Venetus, si supradicta lege prospexit, ne cui liceret extruere loca siue ea Collegia, siue Sodalitia, siue societates, siue Monasteria appellare velimus, in quibus huiusmodi conuentus hominum haberentur, non explorata prius diligenter eorum qualitate, ne si contingeret malos in Ciuitate introduci, necesse foret postea eos inde eijcere, ne bonos, ac simplices secum perderent; ita vt satius existimarit eos ab initio non admittere, quàm admissos postea expellere; nam, vt inquit Summus Pontifex in c. quemadmodum circa medium de iureiur. turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes. Cum etiam sæpe euenire soleat, vt huiusmodi Sodalitia sub prætextu religionis, & pietatis, alia tamen tractent, quæ pertineant ad publicam administrationem, & ad regimen Ciuitatis, vt animaduertit Bart. in d. l. 1. sed religionis ff. de colleg. illicitis, vt propterea etiam magna animaduersio sit habenda, cum eriguntur loca pro Monasterijs, & Sodalitijs quod genus hominum deligatur.

Sed nec omitto, quòd cum ex multiplicatione Monasteriorum facille contingere possit, vt nouis Monasterijs, aut Sodalitijs inductis in Ciuitatem, alijs Monasterijs, quæ tum sanctitate vitæ, & exemplari integritate Ciuitatibus sunt probata; alimenta necessaria subtrahantur, aut ita diminuantur, vt neque nouis, neq; veteribus sustentandis sufficere possint fidelium largitiones. Qua in re Principem quoque oculatum, ac valde prouidum esse oportet.

Denique dico, non esse simpliciter prohibitam extructionem Monasteriorum, & similium locorum, sed eam, quæ fieret sine licentia Principis, vt certe impetrata licentia omnis pœna indi-

cta in eos, qui aliter ædificare præsumerent, sublata penitus intelligatur: nec enim verendum est, quin Princeps religiosissimus facilem, & indulgentem se præbiturus sit, postulata licentia ædificandi, & noua Monasteria construendi, si id tranquillo statui Reipub. viderit expedire pro diuersitate temporum, & personarum. Prout apertissimè tot Monasteria, & Ecclesiæ, tot Hospitalia, tot religiosæ domus, quæ non modò in Ciuitate Venetiarum: sed etiam in vniuerso Dominio testantur mira arte extructa, splendidissima summoque ornatu insignia, cum quibus vix vlla in vniuerso orbe sint conferenda, quæ sane res maximam Principis pietatem, & in diuinum cultum obseruantiam apertissimè demonstrat. Præterea, cum pertineat etiam ad curam pij, & religiosi Principis Secularis Ecclesias fortasse vetustate labentes, aut alia de causa contritas, atque rescissas restaurare, necnon & nouas ædificare: qua in re Principis pietas per Sacros Canones plurimum commendatur c. vlt. 96. distinct. cap. administratores 23. q. 5. Fuit etiam rationi, & officio Principis consentaneum prouidere, ne Ecclesiæ absque ipsius licentia extruerentur. Denique & illud addo, quòd, si quilibet priuatus potest pro ratione domi nij particularis prohibere, ne prædium aliquod ipsius religiosum, aut Sacrum absque eius licentia efficiatur l. 2. §. 1. & §. si vsufructum ff. de relig. & sumpt. fun. l. Sacra §. 1. ff. de rerum diuis. multo maiore ratione Principi prospicere licet, ne ipso inconsulto in loco aliquo eius ditioni subiecto extruantur Ecclesiæ, cum negari non possit, quin ipse Princeps sit dominus Territorij, & bonorum intra Territorium existentium argum. d. l. deprecatio ff. ad l. Rhod. de iactu. & in c. quo iure distinct. 8. taleque dominium retinet etiam iam constructis Ecclesiis, in tantum, vt etiam homicidium intra Ecclesiam commissum à Principe Seculari puniri possit, tanquam à Domino loci in quo

extat

extat Ecclesia ad trad. per Bal. in l. si quis in hoc genus num. 2. & ibid. Castr. num. 3. C. de Episcop. & Cler. Abb. in c. cum sit generale num. 23. de for. compet. Clar. in sua Praxi. Criminali q. 38. vers. vidi etiam.

Superest tertium, & vltimum consultationis caput absoluendum, circa duos Clericos adbuc in carcere detentos, in quos Serenissimus Princeps prætendit sibi ius esse animaduertendi ob varia, & enormia delicta per eos commissa; Nam contrarium videretur dicendum, stante conclusione communiter recepta, quòd Iudex Secularis nullo modo potest prætextu alicuius delicti procedere contra Clericum, aut Religiosum iuxta tex. in c. cum non ab homine extra de Iudic. quòd sane videtur eis concessum in priuilegium iure diuino, vt explicant Dominic. Sot. de iust. & iur. in 4. sentent. distinct. 25. quæst. 2. artic. 2. Cardinal. Belarmin. de exemptione Clericorum c. 3. ita vt hoc priuilegium, quòd Clerici exempti sint à potestate Judicis Laici, vt ab eo iudicari non possint, maximè vero in criminalibus, videatur eis iure diuino, nedum humano concessum, vt de communi testatur Alciat. in d. c. cum non ab homine nu. 2. Didac. pract. q. c. 31. Clar. in sua praxi Criminali q. 36. in principio.

Qua conclusione stante, inferri posse videtur, non valere consuetudinem, quòd in causis criminalibus Clerici conueniantur coram Iudice Laico, prout de communi pariter testatur Didac. quæst. 31. num. 5.

Hoc tamen non obstante, & supposito, quòd delicta, pro quibus dicti Clerici carceri mancipati detinentur, grauia sint, & enormia (nec enim delictorum qualitas mihi exposita fuit) in eam sententiam alacri animo descendo, quòd Serenissimus Princeps de his supplicium sumere, & in eos animaduertere possit pro modo culpæ commissæ, & hoc virtute priuilegiorum à Sede Apostolica sæpius indultorum.

Antea

Antea quidem ex priuilegio Sixti IIII. licebat Principi vindictam sumere, & vlcisci crimina læsæ Maiestatis, monetæque adulteratæ, quod etiam circumscripto quolibet priuilegio videtur vsu receptum, vt testatur Clar. d. q. 36. vers. quæro, numquid Clericus committens crimen læsæ Maiestatis, qui etiam extendit id ad Clericum imputatum de crimine assassinij vers. Item quæro, vtrum Clericus imputatus de assassinio; necnon ad Clericum, quem verè constat incorrigibilem esse. vers. successiuè quæro, vbi de communi testatur post Didac. practicarum quæst. 33. num. 7.

Verùm, quia non credo ego prædictos Clericos pro aliquo dictorum trium criminum detineri, quo casu res expeditissima esset, & omni prorsus difficultate careret, stante indulto Apostolico Sixti IIII. cuius mentionem facit etiam Innocentius VIII. Idcirco dico adhuc ius esse Serenissimo Principi punire eos, quamuis pro alio delicto, quòd non sit ex genere dictorum, detineantur; dummodo delicta, pro quibus detinentur grauia sint, stante priuilegio eiusdem Innocentij, quo priuilegium concessum occasione illorum duorum criminum extendit ad alia quoque grauia delicta, adiecta insuper ratione, quæ mouit eum, nempè vt iustitia locum habeat, & se quisque intra honestatis fines, & terminos contineat, quasi significare velit se pro grauibus delictis illa habere, per quæ honestatis ratio violetur, & alicuius existimatio, & honor grauiter offendatur; nam, qui circa honorem periclitatur, dicitur de vita periclitari l. iusta. iuncta glos. ff. de manumiss. glos. in §. suspectus in verbo ob culpam institut. de suspect. tut. Vnde, si quis forte dictorum carceratorum atrocem iniuriam pudicæ mulieri, & honesto loco natæ intulisset, eiusque pudicitiam petulanter attentasset, comprehensus dici posset hoc Innocentij VIII. indulto, vt in eum per Judicem Secularem animaduerti possit.

Præ-

Præterea considero verba, quibus profitetur se velle extendere priuilegia Pontificum præcessorum, qui ea ad duo tantum delicta restrinxerunt, ad alia quoque grauia delicta, neque hoc contentus subiecit, vt præsens esse possit in casibus furti, & latrocinij, subdens & in alijs grauibus, & atrocibus facinoribus, vsus geminatione illorum verborum, & in alijs grauibus delictis, quæ geminatio magis enixam voluntatem ostendit vulgata l. Balista ff. ad Trebell. Bart. in l. scimus C. de agric. & censit lib. 10. plurimumque operatur, præsertim in rescriptis, vt tradit Felin. in c. si quando num. 31. de rescript. quasi aperte significare visus sit se eius omnino intentionis esse, vt quæcunque delicta Clericis obijciuntur, dummodo grauia dici posint, ea per Iudicem Laicum cognosci, & pœna debita puniri posint, ita vt talia verba geminata, media excipiant illa, quæ exempli gratia dicta fuerunt in casibus furti, & latrocinij, ex quo inferri potest, quòd, si crimina his Clericis obiecta non minora sint crimine furti, illa quoque indulto comprehensa intelligantur, cum exempla non restringant regulam, sed declarent l. 1. §. labeo, ff. de aqua quotid. & æstiu. l. damni infecti in prin. ff. de damn. inf. Paris. cons. 55. num. 32. lib. 4. vbi, quod non excludatur, casus similis idem Paris. cons. 158. num. 15. d. volum. ponderando maximè vim dictionis alijs, quæ ex propria vi includit necessario diuersa à iam expreßis Socin. cons. 300. colum. 4. lib. 2. Paris. cons. 92. num. 5. lib. 1. & expreßis similia c. Sedes Apostolica de rescript. l. si fugitiui C. de seru. fugit. Paris. consil. 29. num. 77. lib. 2. ita vt vi istius dictionis, vltra expreßa, similia expreßis includantur iuxta trad. per glos. & Doctor. in Auth. ex testamento C. de collat. & d. l. si fugitiui. Bal. in l. conuenticula C. de Episcop. & Cleric. multoque magis ergo includuntur maiora expreßis. Circa quod poßem ego fortaße latè digredi, si delictorum qualitas mihi expreßa fuißet, conferendo

do crimina dictis Clericis obiecta cum crimine furti, cuius in priuilegio Innocentij VIII. est facta mentio.

Secundo, plurimum huic conclusioni deseruit priuilegium Pauli III. quod adeo amplum est, vt vix vlli dubitationi locus relinquatur. Is enim, supposita atrocitate, seu grauitate criminum per Clericos commissorum, & supposita etiam, quasi possessione procedendi, condemnandi, & puniendi Clericos de atrocibus delictis culpabiles repertos, in qua Serenissima Veneta Respub. ab immemorabili tempore citra existit, mandat Vicario Illustrissimi Patriarchæ, & alijs Iudicibus Ecclesiasticis, vt omnino debeant interesse examini, & processui, qui super dictis criminibus per Clericos commissis per Iudices Laicos formatu, rquoties, & quando ab ipsis Iudicibus Secularibus fuerint requisiti, districte etiam sub excommunicationis pœna eisdem prohibendo, ne Iudices Seculares contra consuetudinem huiusmodi immemorabilem audeant impedire; rationemque istius priuilegij eam affert, ne, si tollatur Iudicibus Secularibus facultas animaduertendi in Clericos facinorosos, foueatur audacia delinquentium, ita vt nihil non audeant freti delictorum impunitate. Nam, vt etiam animaduertit Dominicus Sotus in 4. sentent. dist. in. 25. quæst. 2. art. 2. ad finem nihil magis causam præbuit violandi priuilegium exemptionis concessum personis Ecclesiasticis, quàm negligentia Prælatorum, qui aut inulta relinquunt crimina Clericorum, aut ea leuissimè, nimiumque remissè puniunt. Commendatq; Paulus III. consuetudinem Reipub. Venetæ tanquam laudabilem, per quam Clericorum temeritas compescatur, cum Clerici videant se per Iudices Seculares pro modo admissi criminis puniri: addit & aliam rationem, qua se motum asserit ad tale priuilegium concedendum, nempe ad euitanda scandala, & perturbationem Reipublicæ, quæ ex impunitate prædicta consequuntur, cum

ſcandalum ruinæ præbeat occaſionem, vt per D.Thom.2.2. q.43. & in 4. parte ſententiarum diſt.38.quæſt.2. Hoſtienſis in Summa de pœnit. & remiſſ. §.penult. verſ.eſt autem ſcandalum; multa autem permittuntur ob ſedanda ſcandala, & vt eorum occaſio tollatur cap. quoniam de iure patronat. Oldrad. conſ.96.colum. penult. & per plura concludit Dec. conſ.151. num.6. prout etiam pro conſeruanda Reip. tranquillitate, quæ per ſceleſtos homines plurimum perturbantur, multa admittenda ſunt, quæ aliàs non admitterentur c. 2. de deſponſat. impuber. & ibidem poſt gloſ. Abb.

Tertio, & vltimo ſuppoſita hac immemorabili conſuetudine Reipub. Venetæ, animaduertendi ſcilicet in Clericos facinoroſos, & quaſi poſſeſſione, in qua tandiu reperitur, infertur eandem conſuetudinem habere vim priuilegij, & iuſti tituli tradit Dec.conſ.585. arg.tex.in l.hoc iure §. hauſtus aquæ ff. de aqua quotid. & æſtiu.cum alijs pluribus per eum allegatis. Socin.iun.conſ.188.nu.100.conſ.181.nu.59.lib.2. ſemperq; cenſetur rationabilis, vt per Abb.conſ.7.col.pen. & conſ.26. col.2.in 2.vol. habetq; pro ſe præſumptionem iuris, & de iure, quod omnia interuenerint ad eam legitime inducendam neceſſaria. Butr.in c.peruenit de cenſibus, quem refert Felin. in c.cum nobis col. 3. extra de teſtibus. Rubeus Alexandrinus conſ.13. num. 6. Crau.conſ.21.num.12.vol.1. Et hoc ipſum apertè ſignificauit Paul. III. Pontifex Max. in ſupradicto priuilegio in illis verbis, vt quod circa hoc tanti temporis ſpacio fuit obſeruatum, quòd non niſi Canonicum principium habuiſſe præſumitur; quaſi vero non poſſit non præſumi, quod conſuetudo tanto tempore obſeruata, tàm diuturna per actus tàm varios, tanque frequentes continuata, non proceſſerit de ſcientia Summi pro tempore Pontificis, mediante ſaltem ſcientia Reuerendiſſimorum pro tempore Nuntiorum Apoſtolicæ

Sedis, id enim sufficere vt inducta dicatur, sciente supremo Principe; licèt non probetur in specie Principem id sciuisse docet Bart. in l. 1. §. deniq; ff. de aqua plu. arcen. Abbas post alios in c. cum contingat col. 4. de foro compet. in c. quæ in Ecclesiarum de constit. Alex. cons. 6. num. 3. lib. 1. cons. 24. col. 3. vol. 5. Aret. cons. 154. Jacobin. de Sancto Georgio in sua summa feudali in ver. cum mero, & mixto Imperio, & de communi testatur Bal. in tract. præscript. in secunda parte quintæ quæst. principalis quæst. 4. latè Crau. de antiq. temporis quarta parte. incip. absolutis quæst. 7. num. 123. cum sequent. quòd eo magis affirmandum est, cum ad ipsorum Nunciorum officium spectet inquirere diligenter, & inuigilare, ne quid minimum attentetur in præiudicium auctoritatis Apostolicæ Sedis, & contra Ecclesiasticam libertatem: Quod argumentum tanto alacriori animo à me deductum fuit, cum viderim ita argumentatum in prædicto priuilegio Paulum III. atque ideo iustissimum existimasse non debere talem consuetudinem infringi, magis vero foueri, & inuiolabilem conseruari.

Non obstant adducta in contrarium. Ad primum respondetur assumptum illud, quòd Clerici iure diuino sint exempti à potestate Iudicis secularis non transire sine difficultate, & cõtrouersia, cum plures contrariam sententiam sequuti fuerint, existimantes exemptionem hanc non de iure diuino, sed humano inductam esse, quam latè præ cæteris defendit Couar. pract. quæst. c. 31. pluribus fundamentis contraria refellendo sub nu. 2. vers. contraria opinio, multosq; eo in loco commemorat istius conclusionis assertores, à qua nec dissentire videtur Ludouicus Molina par. 1. dispu. 31. vers. 3. conclusio, & vers. secunda vero pars conclusionis, & Illustrissimus Card. Bellar. de Clericis lib. 1. c. 28. vers. quinta propositio.

Verùm quod attinet ad propositum nostrum, vtrum exempti

sint

sint à potestate Iudicis Secularis quo ad punitionem delictorum illa distinctio videtur adhibenda, quam adhibet post alios idem Couaru.d.c.31.vers.prima conclusio, & vers.secunda conclus.vt si quidem agatur de criminibus Ecclesiasticis commissis scilicet circa spiritualia, exempti dicantur à potestate Iudicis Secularis iure diuino, quòd si agatur de criminibus non Ecclesiasticis, sed his scilicet, quæ spiritualia non attingunt, exempti quidem sint à potestate Iudicis Secularis, non tamen iure diuino, sed humano. Ad tex. in d.c.cum non ab homine de Iudic. Responderi potest tex.illum procedere nisi extet immemorabilis, & legitimè præscripta consuetudo, vel, si nullum extet priuilegium indultum ab Apostolica Sede Principi Seculari. Nec enim dubium est, quin Summus Pontifex possit in certis casibus derogare priuilegio fori c.lector 34. dist.c.verũ de foro compet. c.romana §.debet de appellat. in 6. tradunt omnes in c.decernimus de Iudic.pulchrè Cardin.Zabar.in c.perpendimus de sent.excommun.concludens in fine, quòd sicut Papa potest vnum Clericum subijcere iurisdictioni Iudicis Laici, ita potest omnes Clericos in certis casibus subijcere vni Principi Seculari, vt in eos, repertos culpabiles, animaduertere possit. Et sicut interdum potest causas, quamuis spirituales, Laicis delegare, ita potest Laicis priuilegium indulgere, vt in certis criminibus contra Laicos procedere, & eosdem punire possint.

Ad secundum respondetur non valere consuetudinem, per quam generaliter Clerici pro quibuscunque criminibus subijciantur foro Iudicis Secularis, valere tamen consuetudinem particularem, quòd in quibusdam casibus subijciantur, vt declarat Clar.d.q.36.vers.sed ea retenta.

Secundo respondetur talem consuetudinem reprobari, si neque præsumptione constet, quòd habuerit Canonicum initium, secus si canonicum initium habuisse præsumatur, prout de consue-

suetudine hac Venetæ Reipub. testatur Paul. III. in suo priuilegio.

His ego rationibus existimaui conclusiones à me supra firmatas in singulis capitibus propositæ mihi consultationis optimo iure subsistere, & verißimas esse, salua tamen &c.

Ioachinus Scaynus inter primarios Patauini Gymnasij professores Vespere Iuris Ciuilis ordinarius Interpres propria manu subscripsi, solitoque sigilo subsignaui

Locus Sigilli.

Redditum fuit à me responsum die 15. *Februarij* 1606.

Mandato Magnifici & Excellentissimi Iur. Vtr. Doctoris D. Roberti Placiola Sacri Collegij Clarissimorum I. V. D. Magnificæ Ciuit. Paduæ V. Prioris, & senioris dignissimi pro executione partis Captæ in dicto Sacro Collegio sub die 27. Mensis Augusti proximè euolutum vltra scripta tria Consilia, seu Responsa per Clarissimos DD vt supra consulentes edita, & eorum manu subscripta, & Sigillis munita, prius in eodem Sacro Collegio lecta, & maturè discussa Ludouicus Merius Notarius Collegiatus Paduæ, eiusdemque Sacri Collegij Cancellarius nomine ipsius Sacri Collegij in fidem subscripsit, ac Sigillo maiori eiusdem Collegij roborauit ad laudem Summi Dei Trini, & Vnius, & gloriosissimæ semper Virginis Mariæ, Diuorumque Prosdocimi, Danielis, Antonij Confessoris, & Iustinæ protectorum nostrorum.

Dat. Paduæ die secundo Mensis Septembris 1605.

Locus Sigilli maioris prædicti.

CVM PRIVILEGIO.